

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารของสมาชิกในชุมชนบางน้ำผึ้ง ที่ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยว และศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยศึกษาภายใต้ 3 ระยะเวลาพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง คือ ระยะเวลาก่อตัว ระยะเวลาดำเนินการ และระยะประสานงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการศึกษาด้วยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้คำถามปลายเปิด จากกลุ่มตัวอย่างที่จำนวนทั้งสิ้น 28 คน ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วม ระหว่างวันที่ 26 มกราคม – วันที่ 6 เมษายน 2549

การนำเสนอผลการวิจัยในส่วนแรกจะนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งทำให้เห็นถึงที่มาและพัฒนาการของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ ก่อนที่จะมีการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ลักษณะทางกายภาพของชุมชน โครงสร้างของชุมชน ตลอดจนวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน ซึ่งล้วนเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่เพื่อความเข้าใจในภาพรวมของชุมชน ความเป็นมา ตลอดจนถึงพัฒนาการการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งอีกด้วย

1. ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ความเป็นมาของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

บางน้ำผึ้งเป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานและน่าสนใจ กล่าวคือ "บางน้ำผึ้ง" คือชื่อชุมชนแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีจุดเด่นที่เป็นที่ทราบกันดีว่า คือ พื้นที่สีเขียวที่อยู่ท่ามกลางความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร โดยตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นคู่อิโบล้อมด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้มีลักษณะคล้ายกับกระเพาะหมู พื้นที่สีเขียวแห่ง

นี้จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งคือ “เกาะกระเพาะหมู” มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบล คือ ตำบลทรงคนอง ตำบลบางยอ ตำบลบางกระเจ้า ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกอบัว และตำบลบางกระสอบ มีเนื้อที่รวมประมาณ 11,819 ไร่ มีแต่เดิมนั้นตำบลบางน้ำผึ้งมิได้มีสภาพเป็นเกาะอย่างที่เห็นในปัจจุบัน แต่เป็นผืนแผ่นดินส่วนหนึ่งของอำเภอพระประแดง โอบล้อมด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา และอีกสายหนึ่งคือ คลองลัดหลวง ที่ขุดขึ้นทางทิศตะวันตกในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ เพื่อลัดแม่น้ำเจ้าพระยา จนทำให้พื้นที่นี้มีสภาพเป็นเกาะที่มีทัศนียภาพสวยงาม การตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่อยู่ริมน้ำ โบราณสถานเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ อาจสังเกตได้จากวัดบางแห่งยังคงรักษาลักษณะเฉพาะของศิลปะโบราณไว้

ภาพที่ 1 : ภาพถ่ายมุมสูงจากอาคารบริเวณสาทร

การที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ตามแบบสวนเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีอยู่เพียงผืนเดียวและแห่งสุดท้ายที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด ปี พ.ศ.2520 คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้อนุรักษ์พื้นที่สีเขียว เพื่อเป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ให้กับประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการต่อไป โดยมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบล รวมไปถึงตำบลบางน้ำผึ้งด้วย โดยมีข้อกำหนดห้ามสร้างอาคารที่สูง ผู้ใดที่ต้องการขายที่ดินให้แก่รัฐสามารถทำได้โดยมีราคากลาง ซึ่งรัฐบาลจะรับซื้อที่ดินทั้งหมดโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ผู้ที่ขายที่ดินให้กับรัฐบาลส่วนใหญ่ก็จะมีชาวบ้านที่ไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ รวมไปถึงกลุ่มนายทุนที่เคยกว้านซื้อที่ดินเพื่อเอาไว้กักกันขายให้แก่รัฐบาล ซึ่งเมื่อรัฐบาลได้รับซื้อที่ดินเหล่านี้ไว้ก็ไม่ได้ใช้ทำประโยชน์อันใด ปล่อยให้เป็นที่รกร้าง

ภาพที่ 2 : ป้ายแสดงพื้นที่ทรัพย์สินของรัฐสงวนไว้เพื่อสร้างสวนกลางมหานคร

จนกระทั่งปี พ.ศ.2537 กรมโยธาธิการได้สร้างเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กล้อมรอบพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วม ตามนโยบายปอดแห่งสุดท้ายของคนกรุงเทพมหานคร ทำให้น้ำไม่ท่วมเข้าไปในพื้นที่อีกต่อไป

ภาพที่ 3 : เขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กที่สร้างโดยกรมโยธาธิการ

ภาพที่ 4: ประตูน้ำบริเวณปากคลองบางกระเจ้า

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนบางน้ำผึ้ง

ตำบลบางน้ำผึ้งประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน สภาพพื้นที่ทั่วไปของชุมชนบางน้ำผึ้งเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีชุมชนกระจายกันอยู่ตามริมแม่น้ำและริมทางเท้าสาธารณะรอบชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนนั้นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันค่อนข้างสูง เนื่องจากรูปแบบของความสัมพันธ์ในลักษณะสังคมชนบท และความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ การคมนาคมนั้นมีทางเข้าออกเพียง 2 เส้นทางคือ ทางบกโดยถนนเพชรหึงษ์ และทางน้ำคือข้ามเรือมาจากท่าน้ำสรรพาวุธ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ส่วนภายในชุมชนนั้นจะมีทางเท้าสาธารณะเชื่อมแหล่งชุมชนทุกหมู่เข้าด้วยกัน

ภาพที่ 5 : ทางเดินคอนกรีตเสริมเหล็กภายในชุมชน

ภาพที่ 6 : ทางเดินคอนกรีตเสริมเหล็กภายในชุมชน

สภาพชุมชนบางน้ำผึ้ง

การตั้งบ้านเรือนของชาวชุมชนบางน้ำผึ้งมี 2 ลักษณะ คือ การตั้งบ้านเรือนเรียงรายริมแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนอีกลักษณะหนึ่งคือ การตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มอยู่ด้านในชุมชนริมทางเดินสาธารณะ บ้านที่ปลูกริมน้ำส่วนใหญ่จะมีบริเวณกว้างขวางกว่าบ้านที่อยู่ภายในชุมชน สภาพบ้านเรือนจะเห็นได้ว่าเป็นครอบครัวแบบขยาย กล่าวคือเมื่อลูกหลานแต่งงานหรือมีเหย้ามีเรือน ก็มักที่จะปลูกบ้านอยู่ภายในบริเวณบ้านของพ่อแม่ โดยสามารถสังเกตเห็นได้ทั่วไปภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง

ภาพที่ 7 : บ้านเรือนชาวบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ความสัมพันธ์ภายในชุมชน

ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เป็นความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติและความสัมพันธ์กันในลักษณะสังคมชนบท สังเกตได้จากเวลาที่ทีมงานบุญต่างๆ จะมีชาวบ้านในชุมชนมารวมมือร่วมใจกันเรียกได้ว่าเกือบทั้งหมดชุมชนรู้จักกันทั้งหมด เพราะสภาพชุมชนเป็นสังคมแบบปิดไม่ได้เป็นทางผ่านหรือเป็นที่รู้จักมากนัก ค่อนข้างถูกโดดเดี่ยวจากสังคมภายนอก โดยมีถนนสายหลักที่จะเชื่อมจากชุมชนออกไปสู่สังคมภายนอกคือ ถนนเพชรหิรัญ เพียงสายเดียวเท่านั้น มีวัดเป็นสถานที่ศูนย์กลางชุมชน อันได้แก่ วัดบางน้ำผึ้งนอก และวัดบางน้ำผึ้งใน มักที่จะใช้ศาลาการเปรียญวัดเป็นสถานที่จัดงานหรือจัดการประชุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

ภายในชุมชนบางน้ำผึ้งจะมีหอกระจายข่าวติดตั้งอยู่ทั่วไป ทั้งภายในบริเวณวัดและบริเวณที่มีการกระจายตัวของบ้านเรือนที่หนาแน่น โดยมีมัคทายกวัดบางน้ำผึ้งในเป็นผู้ดำเนินรายการ เนื้อหาของเรื่องราวที่จะนำมาพูดในแต่ละวันนั้นจะเป็นทั้ง ความรู้ทั่วไปซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย ประกาศต่างๆจากทางราชการและจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง และเรื่องทั่วไปภายในชุมชน ทั้งงานบวช งานบุญ ไปจนกระทั่งถึงงานศพ

การประกอบอาชีพ

เนื่องด้วยสภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีลำคลองหรือร่องน้ำเล็กๆ หรือที่เรียกว่าลำกระโดงอยู่ทั่วไป ซึ่งแต่ละคลองจะเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นบริเวณที่มีน้ำขึ้นน้ำลง ทำให้พื้นดินบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์มาก น้ำท่าก็บริบูรณ์ดี จึงทำให้ในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมักจะทำสวนผลไม้ อาทิเช่น มะม่วง มะพร้าว หนากกล้วย มะนาว เป็นต้น จัดได้ว่าเป็นสวนผลไม้เลื่องชื่อในอดีตว่ามีรสชาติดี เมื่อมีผลไม้มากก็ทำให้มีแมลงที่ต้องอาศัยน้ำหวานของผลไม้ไม่มีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผึ้งจึงเป็นที่มาของ "บ้านบางน้ำผึ้ง" และยกฐานะเป็น "ตำบลบางน้ำผึ้ง" ในที่สุด

บางน้ำผึ้งยังมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "ผึ้งสวน" เพราะมีสวนผลไม้มากมาย สวนผึ้งตรงกันข้ามของแม่น้ำเจ้าพระยานั้นจะเรียกว่าผึ้ง "บางนา" ด้วยเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมือนกัน แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ซึ่งปัจจุบันก็คือ เขตบางนา กรุงเทพมหานครนั่นเอง ซึ่งเมื่อมีผลผลิตออกมาชาวบ้านจึงรวมตัวกันนำสินค้าออกมาจำหน่ายบริเวณปากคลอง ทำให้เกิดเป็นตลาดน้ำขึ้นมา

ภาพที่ 8 : ฝั่งตรงข้ามคือแขวงบางนา กรุงเทพมหานคร

ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2527 จึงเริ่มเกิดปัญหาน้ำท่วมเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก และปัญหาน้ำทะเลหนุนสูง ชาวบ้านได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก จนไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้อีก หรือที่เรียกว่าสวนล้มมันเอง เมื่อทำการเกษตรไม่ได้พื้นที่สวนจึงถูกปล่อยให้รกร้างและบางส่วนก็เปลี่ยนมือไปเป็นของนายทุนที่กว้านซื้อที่เพื่อหวังสร้างคอนโดมิเนียมสำหรับพักอาศัยราคาแพง หรือโรงแรมริมแม่น้ำเจ้าพระยา ด้วยเหตุที่ว่าพื้นที่บริเวณนี้มีทัศนียภาพสวยงาม โอบล้อมด้วยแม่น้ำและใกล้กับกรุงเทพมหานครมากที่สุด

เมื่อไม่สามารถทำการเกษตรได้ คนรุ่นหนุ่มสาวจึงออกไปทำงานภายนอกชุมชน มีทั้งรับราชการ พนักงานบริษัทเอกชน หรือทำงานตามโรงงานต่างๆ บริเวณจังหวัดสมุทรปราการ ที่เหลืออยู่ในชุมชนนั้นก็มักเป็นผู้สูงอายุและเด็ก ซึ่งผู้สูงอายุนี้เองที่จะเป็นผู้ดูแลลูกหลานในครอบครัวระหว่างที่คนหนุ่มสาวออกไปทำงานภายนอกชุมชน

ด้วยเหตุที่พื้นที่บริเวณนี้มีต้นจากขึ้นอยู่ทั่วไป ต้นจากนี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายส่วน อาทิเช่น ใบ สามารถนำไปห่อขนมจาก ทำเครื่องจักสาน นำไปห่อยาสูบสำหรับสูบ ส่วนลูกจากก็สามารถนำมารับประทานได้ ทั้งสดและแปรรูป แม้กระทั่งการหัดว่ายน้ำของเด็กในชุมชนซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะด้วยพื้นที่ที่เต็มไปด้วยน้ำลำคลองชาวบ้านจึงจำเป็นต้องหัดให้ลูกหลานว่ายน้ำเป็น ซึ่งต้นจากช่วยได้โดยสามารถนำกาบใบจากซึ่งลอยน้ำได้มาช่วยพยุงตัวเด็กเพื่อหัดว่ายน้ำ ซึ่งงานเล็กๆ น้อยที่ผู้สูงอายุพอทำได้จากต้นจากก็คือการ “ทำใบจาก” โดยการนำใบจากอ่อนมาตัดและนำไปตากแดดจนแห้ง จากนั้นก็นำมามัดเป็นพับๆ โดยจะมีร้านขายยาไทยมารับซื้อถึงที่ เพราะเชื่อว่าการสูบยาใบจากนั้นถือว่าเป็นยาสมุนไพร

หลังจากที่กรมโยธาธิการได้ทำเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กล้อมรอบพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วม ทำให้ชาวบ้านบางส่วนหันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามเดิม

ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนบางน้ำผึ้งนับถือศาสนาพุทธ โดยยึดมั่นในพระพุทธศาสนา มาก ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด เมื่อถึงวันพระและเทศกาลสำคัญทางศาสนา จะพบเห็นชาวบ้านมาทำบุญที่วัดอย่างมากมาย ในชุมชนบางน้ำผึ้ง มีวัดด้วยกัน 2 วัด คือ วัดบางน้ำผึ้งนอก ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่สันนิษฐานว่าสร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และวัดบางน้ำผึ้งในซึ่งคาดว่าสร้างในยุคเดียวกัน

ภาพที่ 9 : อุโบสถโบราณของวัดบางน้ำผึ้งนอก

ภาพที่ 10 : ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาในอุโบสถ

ประเพณีและกิจกรรม

เมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนา หรืองานบุญต่างๆ ชาวบ้านจะพาครอบครัวไปทำบุญที่วัด อย่างพร้อมหน้าพร้อมตา บุตรหลานซึ่งแม้จะย้ายออกไปอยู่ต่างถิ่นก็เป็นที่ยู่งกันว่าจะต้องกลับมา อย่างพร้อมเพรียง โดยเฉพาะโอกาสสำคัญต่างๆ เช่น พิธีอุปสมบท พิธีแต่งงาน พิธีขึ้นบ้านใหม่ ปี ใหม่ และช่วงเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น โดยวัดนั้นถือเป็นศูนย์กลางของชุมชนบางน้ำผึ้ง เป็นที่รวม สำหรับทำกิจกรรมต่างๆ พักผ่อนหรือพบปะพูดคุยกัน ทำให้วัดกับชุมชนนั้นแยกออกจากกันไม่ได้ เป็นองค์ประกอบที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

บรรยากาศในชุมชนช่วงวันทำงานและวันเสาร์ – อาทิตย์

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตสภาพลักษณะการดำเนินชีวิตของชุมชนบางน้ำผึ้ง พบว่า บรรยากาศชุมชนในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ และวันเสาร์ – อาทิตย์ มีความแตกต่างระหว่างกัน อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ

วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ซึ่งเป็นวันทำงาน หากอยู่ในวัยทำงานก็มักไปทำงานตามปกติ โดยส่วนใหญ่จะทำงานภายนอกพื้นที่ แต่หากไม่ได้อยู่ในวัยทำงานแล้ว ก็มักจะมีกิจกรรมต่างๆ ตลอดทั้ง วัน เช่น ในช่วงเช้าจะมีกลุ่มผู้สูงอายุรวมตัวกันออกกำลังกายเพื่อสุขภาพบริเวณลานอเนกประสงค์ ของวัด บริเวณที่เป็นที่ตั้งของตลาดน้ำจะไม่มี การตั้งวางของขายเหมือนกับวันเสาร์ – อาทิตย์ บ้านเรือนส่วนใหญ่ถูกปิดไว้ ผู้คนบางตาลง บรรยากาศค่อนข้างสงบ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวอยู่ บ้างโดยส่วนมากจะเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่นิยมการสัมผัสธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ของชาวบ้าน นักท่องเที่ยวชาวไทยก็พอมืออยู่บ้าง ในบางครั้งก็เป็นการทัศนศึกษาดูงานของ หน่วยงานรัฐหรือเอกชน

ภาพที่ 11 : บรรยากาศบริเวณตลาดน้ำในวันธรรมดา

วันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ผู้วิจัยพบว่าเส้นทางที่ใช้เดินทางไปในชุมชนบางน้ำผึ้งนั้น เต็มไปด้วยนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ร้านค้าบริเวณตลาดน้ำก็เปิดขายของกันตามปกติ มีการเช่าจักรยานเพื่อขี่เข้าไปชมภายในชุมชนตามเส้นทางเดินสาธารณะประโยชน์เป็นจำนวนมาก บรรยากาศการซื้อขายสินค้าสองข้างทางเป็นไปอย่างคึกคัก นักท่องเที่ยวส่วนมากจะเพลิดเพลินกับการซื้อของกินของฝากตามร้านค้าต่างๆ

ภาพที่ 12 : บรรยากาศบริเวณตลาดน้ำในวันเสาร์ - อาทิตย์

กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง

จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยทำให้พบว่าภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ซึ่งโดยหลักใหญ่จะเป็นในส่วนของตลาดน้ำที่จะเป็นการท่องเที่ยวที่สำคัญภายในชุมชน โดยตลาดน้ำบางน้ำผึ้งจะตั้งอยู่ในบริเวณวัดบางน้ำผึ้งในและอยู่ในพื้นที่ของเอกชนอีก 4 ราย เป็นผลมาจากการที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเป็นผู้ไปขอความร่วมมือจากทั้งท่านพระครูสังฆรักษ์ไพชน เจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งในและชาวบ้าน โดยจะขอใช้พื้นที่เพื่อจัดทำตลาดน้ำเพื่อขายสินค้าของชุมชน ซึ่งชาวบ้านที่เป็นเจ้าของที่ดินก็อนุญาต

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นตลาดที่มีความร่มรื่นและเป็นธรรมชาติมากที่สุด เพราะตั้งอยู่ในสวนผลไม้โบราณริมคลอง แตกต่างจากตลาดน้ำทั่วไป

ข้อได้เปรียบของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งอีกข้อคือ การที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุดมากกว่าตลาดน้ำแห่งอื่น การเดินทางสะดวกสบายและประหยัดเวลาในการเดินทาง

การเดินทางนั้นมียู่ 2 เส้นทาง คือ ทางบกมาจากทางสามแยกพระประแดงเลียวย้ายเข้าถนนเพชรหึงษ์ตรงเข้ามาประมาณ 5 กิโลเมตร ระหว่างทางจะพบกับบรรยากาศร่มรื่นคล้ายกับชนบท ผ่านชุมชนมอญบริเวณหน้าวัดจากแดงก็จะมีเสาไฟริมทางที่ทำเป็นรูปหงส์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชาวมอญ จึงจะเห็นได้ทั่วไปตามซุ้มประตูวัดต่างๆ ระหว่างทางที่ไปชุมชนบางน้ำผึ้งโดยจะมีป้ายบอกทางไปชุมชนบางน้ำผึ้งตลอดเส้นทาง หากนำรถยนต์ส่วนตัวมาสามารถนำเข้ามาจอดภายในบริเวณวัดบางน้ำผึ้งในได้ โดยทางวัดมีการจัดเตรียมลานจอดรถไว้ หากต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวโดยทางน้ำสามารถเดินทางมาจากท่าเรือวัดบางนาออก ถนนสรรพาวุธ แขวงและเขตบางนา กรุงเทพมหานคร จะมีเรือโดยสารข้ามฟากที่มายังฝั่งบางน้ำผึ้งถึง 2 ท่าด้วยกัน ท่าแรกเป็นท่าของวัดบางน้ำผึ้งนอก ส่วนท่าที่ 2 คือท่าตาเลื่อน เป็นท่าของเอกชน โดยจะเสียค่าโดยสารคนละ 5 บาท นอกจากนั้นยังมีเรือหางยาวสำหรับเหมาข้ามฟากโดยจะคิดค่าโดยสารแต่ละเที่ยวประมาณ 20 – 50 บาท ขึ้นอยู่กับจำนวนคนโดยสารในแต่ละเที่ยว หากโดยสารเรือหางยาวนั้นสามารถไปขึ้นทำอื่นซึ่งเป็นทำน้ำสาธารณะที่ชาวบ้านใช้ร่วมกันได้ เมื่อข้ามฟากมาแล้วจะมีรถโดยสารและรถจักรยานยนต์รับจ้างไปส่งยังตลาดน้ำโดยคิดค่าบริการเพียงคนละ 10 บาท

ภาพที่ 13 : ทำน้ำสาธารณะภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งจะมีร้านค้า 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ ร้านที่อยู่ในเรือ มีประมาณ 15 ลำ โดยจะเป็นเรือสำปั้นขนาดใหญ่ เรียงรายอยู่ในคลอง ส่วนใหญ่จะขายอาหาร เช่น ก๋วยเตี๋ยวเรือ ข้าวขาหมู เป็ดพะโล้ กระจ่างปลา ผรั่งแซ่บววย เป็นต้น ผู้ที่ซื้ออาหารสามารถรับประทานที่ริมคลองได้ ซึ่งจะมีโต๊ะจัดเตรียมไว้

ภาพที่ 14 : บรรยากาศบริเวณทางเข้าตลาดน้ำ

ภาพที่ 15 : ร้านค้าที่อยู่ในเรือ

ส่วนร้านค้าอีกลักษณะจะเป็นร้านค้าที่ตั้งอยู่บริเวณริมทางเดินภายในตลาดน้ำ โดยสินค้าส่วนใหญ่แบ่งเป็น ชุ่มจำหน่ายต้นไม้บานาพรรณ และผลิตผลจากสวนของชาวบ้าน อาหารแปลกๆ ผลไม้ของฝากและของที่ระลึก อาทิเช่น หอยทอดขนมครกเป็นของว่างที่แปลกและน่าทานมาก มีที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นเจ้าของแรก โดยแม่ค้าที่ทำก็จะต้องใส่ถุงมือยาวโดยเฉพาะสำหรับกันน้ำมัน กระเด็น อาหารอีกชนิดที่น่าสนใจคือวุ้นอันดามัน ซึ่งคือวุ้นที่ได้รับการประยุกต์ให้ดูสวยงามสีสันสดใสเป็นรูปผลไม้หรือรูปสัตว์ต่างๆ นับได้ว่าเป็นที่แรกที่คิดทำขึ้น

ภาพที่ 16 : ชุมจำหน่ายอาหารที่ตั้งอยู่บริเวณริมทางเดิน

ภาพที่ 17 : ศาลาไทยริมน้ำสำหรับนั่งพักผ่อน

สำหรับผลไม้ที่ได้ชื่อว่าเป็นของดีของชุมชนบางน้ำผึ้ง คือ มะม่วงน้ำดอกไม้ เพราะด้วยดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่แถบนี้ทำให้มะม่วงที่ได้มีรสชาติหวานหอม เป็นที่ถูกปากแก่ผู้ที่ได้เคยลิ้มรสเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากพ่อค้าแม่ค้าที่เป็นชาวบ้านแล้วทั่วไปที่มาตั้งร้านค้าในตลาดน้ำแล้ว ยังมีกลุ่มอาชีพและกลุ่มสตรีที่มาตั้งร้านค้าอีกด้วย เช่น กลุ่มสตรีตำบลบางน้ำผึ้งก็จะทำขนมไทยต่างๆ มาขาย เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง เม็ดขนุน ที่น่าสนใจก็คือ กะละแม ถือว่าเป็นสินค้าขึ้นชื่อเพราะทำโดยกรรมวิธีโบราณอย่างพิถีพิถัน ทำให้ได้กะละแมที่นุ่มลิ้นหวานมันไม่เหมือนกับกะละแมที่อื่น และยังมีฝอยเงินหรืออีกชื่อหนึ่งว่าฝอยขาวลักษณะคล้ายกับฝอยทองแต่เปลี่ยนจากการทำด้วยไข่แดงมาเป็นไข่ขาวแทน ในร้านกลุ่มสตรีตำบลบางน้ำผึ้งนี้ยังมีอาหารที่ทำยากอีกชนิด

ก็คือ ปลาทุตัมเค็ม โดยจะทำในหม้อใบใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยสังเกตว่าจะขายดีมากเพราะวันหนึ่งๆ ทำถึง 2 หม้อใหญ่ก็ยังขายหมด

นอกจากร้านค้าของกลุ่มสตรีแล้วตลาดน้ำบางน้ำผึ้งยังมีร้านค้าของผลิตภัณฑ์โอท็อปประจำตำบลอีก คือ ร้านจำหน่ายดอกไม้ประดิษฐ์จากเกล็ดปลาซึ่งเป็นร้านขายหัตถกรรมดอกไม้ที่ทำจากเกล็ดปลา มีหลากสีหลายรูปแบบให้เลือก เป็นการนำเอาสิ่งเหลือใช้ของชุมชนมาทำให้เกิดประโยชน์ อีกร้านของกลุ่มอาชีพคือ ร้านขายผลิตภัณฑ์รูปหอมสมุนไพรมะพร้าวซึ่งกลุ่มนี้จะมีประธานกลุ่มคือ คุณกัญญาพร นวลสะอาด ซึ่งเป็นผู้คิดริเริ่มและพัฒนาสินค้าให้มีหลากหลายรูปแบบทั้ง รูปหอม กายาน บูหงารำไป จนได้รับรางวัลสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือโอท็อปของจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งนอกจากทางกลุ่มจะมีร้านค้าที่ตลาดน้ำแล้ว กลุ่มรูปหอมสมุนไพรมะพร้าวยังเป็นกลุ่มที่ยินดีเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ต้องการเรียนรู้วิธีการทำโดยสามารถขอรับการอบรมได้ที่บ้านของประธานกลุ่ม ซึ่งเป็นศูนย์กลางของกลุ่มรูปหอมสมุนไพรมะพร้าว นอกจากนี้จะมีผู้มารับการอบรมแล้วยังเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าศึกษาดูงานการดำเนินการของกลุ่มโดยสามารถติดต่อผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งหรือจะติดต่อโดยตรงที่กลุ่มเลยก็ได้เช่นกัน

ภาพที่ 18 : ดอกไม้ประดิษฐ์จากเกล็ดปลา สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

นอกจากนั้นแล้วยังมีสินค้าโอท็อปของจังหวัดสมุทรปราการให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้ออีก เช่น ปลาสดบางบ่อ กุ้งเหยียด กุ้งแห้ง กะปิ หอยดอง ดอกไม้ใบบาง ดอกไม้ยบัว ขนเมสธร์ ลำเจียก ทองม้วนสมุนไพรมะพร้าว น้ำพริก ภาพประดิษฐ์จากกรมะพร้าว เป็นต้น

นอกจากในส่วนจากร้านค้ายังมีมุมให้นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจหรือซื้อหาอาหารมารับประทานได้มีทั้งแบบที่เป็นศาลาริมคลองหรือแบบที่เป็นสวนผลไม้ดั้งเดิมแบบโบราณ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ได้แต่ไม่สามารถสร้างสิ่งปลูกสร้างได้จากกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ซึ่งตลาดน้ำก็ได้ใช้พื้นที่ที่มีความร่มรื่นนี้จัดโต๊ะเก้าอี้สำหรับนั่งพักผ่อน

จุดเด่นของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งที่แตกต่างจากตลาดน้ำที่อื่น คือ ภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีการจัดพื้นที่ไว้อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ให้สามารถนั่งรับประทานอาหารได้เลย ไม่ใช่เพียงแค่จ่ายซื้อของเท่านั้น

สำหรับผู้ที่ชอบในเรื่องการนวดบำบัดเพื่อคลายเครียดก็จะมีศาลาของกลุ่มบางน้ำผึ้งแผนไทยที่จะมีบริการนวดตัว นวดฝ่าเท้า ซึ่งให้ความผ่อนคลายได้ดีหลังจากเหน็ดเหนื่อยกับการเดินชมตลาดน้ำและเลือกซื้อของ

ภาพที่ 19 : ศาลานวดแผนโบราณของกลุ่มบางน้ำผึ้งแผนไทยภายในบริเวณตลาดน้ำ

กิจกรรมในส่วนที่นอกเหนือจากการจับจ่ายใช้สอยสินค้าและบริการนั้นก็ยังมี เรือพายและจักรยานให้เช่า สำหรับเรือพายนั้นจะมีเสื้อชูชีพเพื่อป้องกันอันตรายไว้ให้พร้อม โดยสามารถพายไปชมชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านเยี่ยมชมสวนผลไม้บริเวณที่อยู่ริมคลอง ในส่วนของจักรยานนั้นสามารถขี่เข้าไปชมในพื้นที่รอบตำบลบางน้ำผึ้งได้ตามเส้นทางเดินสาธารณะภายในชุมชนได้

ภาพที่ 20 : เรือเช่าสำหรับท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำ

นอกจากนี้ในชุมชนบางน้ำผึ้งยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งคือกิจกรรมการพักผ่อนกับชาวบ้านในชุมชนหรือโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้มีโอกาสสัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านบางน้ำผึ้งอย่างใกล้ชิด มีให้เลือกทั้งแบบพักแรมอาศัยอยู่ร่วมกับชาวบ้านภายในบ้านหลังเดียวกัน หรือจะอาศัยแบบส่วนตัวก็มีบ้านให้เลือก โดยผู้ที่สนใจสามารถติดต่อได้ผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ซึ่งก็จะประสานงานมายังผู้ใหญ่บ้านอาภรณ์ พานทอง ซึ่งเป็นแกนนำกิจกรรมโฮมสเตย์เป็นผู้ประสานงานกับชาวบ้านที่เป็นเจ้าของบ้าน โดยจัดการว่าควรจะพักที่บ้านใดบ้าง ซึ่งบ้านที่เป็นโฮมสเตย์ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณหมู่ 3 และ หมู่ 4 เพราะส่วนใหญ่จะอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม โดยบ้านที่อยู่นั้นก็จะเป็นบ้านของชาวบ้านจริงๆ ทั้งที่อยู่อาศัยอยู่แล้วหรือปล่อยให้ทิ้งร้างไปก็ได้นำมาทำให้เกิดรายได้

โดยนอกจากแกนนำหลักที่เป็นผู้ใหญ่บ้านอาภรณ์ พานทอง แล้ว ยังมีแกนนำอีกท่านที่มีส่วนช่วยสำคัญคือ คุณक्रमะลี พูนสวัสดิ์ ซึ่งเป็นเจ้าของบ้านที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการมาพัก เพราะเป็นบ้านทรงไทยโบราณอายุเกือบ 200 ปี ในปัจจุบันยากที่จะหาบ้านทรงไทยโบราณและสภาพสมบูรณ์แบบนี้ได้ ลักษณะบ้านเป็นบ้านเรือนไทยหมู่มี 2 เรือนนอน มีชานเชื่อมถึงกัน มีเรือนครัวและหอนก โดยคุณक्रमะลี พูนสวัสดิ์ ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

ภาพที่ 21 : คุณครูมะลิ พูนสวัสดิ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์

“บ้านนี้เดิมที่เป็นบ้านของบรรพบุรุษนะคะ ก็สร้างมานานแล้วเกือบ 200 ปี เท่าที่ทราบก็มาถึงคุณตาทิมและยายสมบุญ บั้วรอด ก็อยู่กันมาในบ้านนี้ตั้งแต่เกิดจนแต่งงานออกเรือนไปก็ย้ายไปอยู่บ้านริมน้ำโน้น แต่ที่นี่ก็ยังมิแม่กับพี่สาวอยู่จนกระทั่งแม่กับพี่สาวเสียชีวิตเมื่อสักสองสามปีก่อนบ้านก็เลยปิดเอาไว้ ทีนี้ทางผู้ใหญ่ปู้ด (ผู้ใหญ่บ้านอาภรณ์ พานทอง) มาบอกว่าบ้านว่างๆ ก็ไม่น่าปล่อยทิ้งไว้ น่าจะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักแบบโฮมสเตย์ จะได้มีรายได้เสริม ก็เลยปรับปรุงทำความสะอาดให้ดีขึ้น แล้วผู้ใหญ่ก็เป็นคนหาแขกมาพักที่บ้านให้” (มะลิ พูนสวัสดิ์ - สัมภาษณ์)

ภาพที่ 22 : บ้านพักโฮมสเตย์

ภาพที่ 23 : บรรยากาศภายในบ้านพักโฮมสเตย์

ภาพที่ 24 : การเตรียมสถานที่พักให้กับนักท่องเที่ยว

กิจกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาพักแบบโฮมสเตย์ก็จะมีหลากหลาย ทั้งการจัดโปรแกรมด้วยตนเองหรือว่าขอคำแนะนำจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งว่าจะจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างไรดี ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มา ก็จะมีทั้งแบบมาส่วนตัวกับครอบครัวหรือมาเป็นหมู่คณะ เช่น สัมมนา ทัศนศึกษา เป็นต้น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งก็จะเป็นศูนย์กลางของการประสานงานการท่องเที่ยว จากการสังเกตของผู้วิจัยที่พบจากกลุ่มนักท่องเที่ยว 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติที่เข้ามาพักโฮมสเตย์เพื่อทำรายงานกลุ่มเรื่องการพัฒนาชุมชนบางน้ำผึ้ง และกลุ่มอาจารย์และเจ้าหน้าที่จากโรงเรียนรุ่งเรืองวิทยา แขวงและเขตบางนา กรุงเทพมหานคร ที่เข้ามาพักเพื่อทำการสัมมนาและพักผ่อน ซึ่งจะพบว่ากิจกรรมโดยส่วนใหญ่ในวันแรกของการเข้ามายังชุมชนนั้นจะมีการแนะนำชุมชนและทำความรู้จักกับกลุ่มผู้นำชุมชนก่อน เช่น นายองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ผู้ใหญ่บ้านอาภรณ์ พานทอง คุณครูมะลิ พูนสวัสดิ์ หลังจากนั้นก็จะรับประทานอาหารเย็นที่ทางชุมชนจัดเตรียมไว้ให้

สำหรับการมาพักโฮมสเตย์นั้นทางกลุ่มชาวบ้านจะจัดเตรียมอาหารไว้สำหรับนักท่องเที่ยวทุกมื้อ ซึ่งสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวมากที่ไม่ต้องยุ่งยากในการเตรียมอาหารมาเพื่อรับประทานอีก หลังจากที่ได้รับประทานอาหารแล้วจึงพาเข้าบ้านพักเพื่อพักผ่อนตามอัธยาศัย หลังจากพักผ่อนและตื่นขึ้นมาในตอนเช้าแล้วก็จะมีการเตรียมอาหารไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาตักบาตรพระสงฆ์ร่วมกับชาวบ้าน หลังจากตักบาตรเสร็จก็รับประทานอาหารเช้าและของว่างช่วงเช้า จากนั้นจึงทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ เช่น เข้าชมการดำเนินงานของกลุ่มบ้านภูสุมขุนไพร กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากเกล็ดปลา บางครั้งอาจมีการแข่งเกมแรลลี่ ซึ่งมีลักษณะคือกำหนดจุดที่ผู้แข่งขันต้องเข้าไปทำกิจกรรมเพื่อเก็บคะแนน โดยส่วนใหญ่จุดที่กำหนดจะเป็นจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจในชุมชนบางน้ำผึ้ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นได้ชัดเจนว่านักท่องเที่ยวมีความสุข สนุกสนานกับกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนเป็นอย่างมาก จากคำบอกเล่าของนักท่องเที่ยวกับผู้วิจัยว่า

“มาที่นี่เหมือนมาสูดอากาศบริสุทธิ์ สดชื่น เป็นการพักผ่อนหลังจากที่อยู่ในเมืองเจอแต่อากาศพิษ ถ้ามีโอกาสจะมาอีก” (นักท่องเที่ยวที่พักโฮมสเตย์-สัมภาษณ์ 13 ก.พ. 49)

นักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์ส่วนใหญ่จะกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าหากมีโอกาสต้องมาท่องเที่ยวที่ชุมชนบางน้ำผึ้งอีกแน่นอน และเป็นที่น่าสังเกตว่าก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ เพราะนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวภายในชุมชนบางน้ำผึ้งนั้นกว่าร้อยละ 80 เป็นนักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวแล้ว ซึ่งผู้วิจัยได้รับฟังมาจากนายกองคการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งระหว่างการประชุมประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวว่า

“นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวก็เป็นลูกค้าเก่าของเราอยู่แล้ว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ก็ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ จะทำยังไงที่จะดึงลูกค้าเก่าเอาไว้ให้ได้ ถ้าเราทำไม่ดีลูกค้าใหม่ไม่มีไม่ว่าแต่ลูกค้าเก่าก็เสียไปอีก” (ลำเนาวัลย์ รัตมิตัด - สัมภาษณ์)

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในชุมชนบางน้ำผึ้งอีกอย่างก็คือ การขี่จักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่นิยมวิธีการท่องเที่ยวแบบนี้คือ นักท่องเที่ยวต่างชาติ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่ไม่ค่อยมีเวลาเดินเที่ยวชม และนักท่องเที่ยวที่มากับกลุ่มทัวร์ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องเตรียมจักรยานมาส่วนตัว สามารถเช่าได้จากองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง และบริเวณศาลาประชาคมริมแม่น้ำหน้าบ้านผู้ใหญ่บ้านอาภรณ์ พานทอง

ภาพที่ 25 : การขี่จักรยานท่องเที่ยวรอบชุมชน

โดยนักท่องเที่ยวสามารถขี่จักรยานไปชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ภายในชุมชนได้ เช่น บ้านพักของคนในชุมชน กลุ่มอาชีพต่างๆ วัด เพื่อสัมผัสกับทัศนียภาพอันร่มรื่นและยังคงความเป็นธรรมชาติไว้ได้อย่างดี ระหว่างเส้นทางการเดินสาธารณะรอบชุมชนบางน้ำผึ้งนั้นยังสามารถพบเห็นสัตว์นานาชนิดอยู่ทั่วไป เช่น นก ซึ่งมีหลายชนิดหลากสีสันสวยงาม เป็นการยากที่จะพบเห็นได้ในกรุงเทพมหานคร เช่น นกชนิดหนึ่งที่ผู้วิจัยได้พบคือนกที่ชาวบ้านเรียกว่า นกกินปู มีลักษณะสีฟ้าสดทั้งตัว ปากยาวสีแดง พบเห็นอยู่เป็นคู่ตามบริเวณริมแม่น้ำ นอกจากนั้นก็จะเป็น นกกระยาง นกกาเหว่า นกกินปลาประเภทต่างๆ ปูก้ามดาบ

ภาพที่ 26 : ภาพนักท่องเที่ยวที่เช่าจักรยาน

ด้วยความที่ธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์อยู่มากจนบางครั้งก็มีสัตว์บางชนิดที่ต้องระวัง เช่น งูเหลือม งูหลาม ซึ่งผู้วิจัยก็ได้พบเห็นระหว่างอยู่ในพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า สัตว์เลี้ยงของ

ชาวบ้าน เช่น สุนัข แมว ไก่ ต้องระวังไว้ให้ดี เพราะบริเวณนี้มีสัตว์ที่เป็นอันตรายต่อสัตว์เลี้ยงชาวบ้านชุกชุม

ระหว่างทางเดินสาธารณะในชุมชนจะมีป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ต้องกลัวว่าจะหลงทางเมื่อมาท่องเที่ยวภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง

ผู้มาท่องเที่ยวในชุมชนบางน้ำผึ้งส่วนใหญ่นั้นจะเป็นคนที่มาจากหลากหลายพื้นที่และหลากหลายอาชีพ ทั้งผู้ที่อยู่ในจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดใกล้เคียง รวมไปถึงผู้ที่อาศัยอยู่ไกลออกไปตามต่างจังหวัด โดยผู้ที่มาเที่ยวได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของสื่อต่างๆ ทั้งสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ จากอินเทอร์เน็ตที่มีผู้ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ให้ หรือจากคำบอกเล่าของผู้ที่เคยมาเที่ยวที่นี่แล้ว จึงสนใจมาเที่ยวที่ชุมชนบางน้ำผึ้งบ้าง ซึ่งมีทั้งที่มาเป็นกลุ่มเล็กๆ กับเพื่อน กับครอบครัว หรืออาจจะมาเป็นหมู่คณะ ซึ่งบางคนก็กลายเป็นลูกค้าประจำของชุมชนบางน้ำผึ้ง จนกระทั่งรู้จักคุ้นเคยกับชาวบ้านในชุมชนเป็นอย่างดี

จากลักษณะของการท่องเที่ยวในชุมชนบางน้ำผึ้งดังที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่าบางน้ำผึ้งมีจุดเด่นที่ทำให้แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอื่นดังนี้

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร โดยมีระยะห่างจากสะพานพระราม 9 เพียง 8 กิโลเมตร เท่านั้น ทำให้ไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและประหยัดระยะเวลาในการเดินทาง
2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวยังคงอนุรักษ์ความเป็นธรรมชาติไว้ได้ โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับต่างจังหวัด
3. มีการท่องเที่ยวที่วิจิตรอลังการที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวอย่างมาก เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการความสงบตามธรรมชาติ
4. มีการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบทั้ง จับจ่ายซื้อสินค้า บริการต่างๆ ท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ชี้อารมณ์ธรรมชาติและวิถีชีวิต

บางน้ำผึ้งชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

หากย้อนกลับไปในอดีตเมื่อก่อนปี พ.ศ.2535 บริเวณที่เป็นตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในปัจจุบันนี้เป็นเพียงสวนกร่าง ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2544 นายสำเนา รัตมิตต์ นายองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งในขณะนั้น ได้มีความคิดที่จะแก้ปัญหาผลผลิตซึ่งก็คือผลไม้จากสวนของชาวบ้าน

ล้นตลาด ทำให้เกิดปัญหาราคาตกต่ำ ซึ่งในเบื้องต้นทางนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง คิดแต่เพียงจะทำเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรเท่านั้น

แต่เมื่อนำความคิดเข้าสู่ประชาคมตำบลบางน้ำผึ้งนั้นกลับได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี และขยายกรอบการดำเนินงานให้กว้างขึ้น ในลักษณะศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชน โดยทาง องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเป็นศูนย์กลางรับเอาแนวคิดจากประชาคมตำบลบางน้ำผึ้งมา ดำเนินการประสานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่ประสานของงบประมาณไปยังถือเป็นที่ตั้งของ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ซึ่งระหว่างการประชุมงานเพื่อเปลี่ยนแปลงพื้นที่ดั้งเดิมให้กลายมาเป็นตลาด น้ำนั้น ได้นำงบประมาณจากทั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งและงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการมาจัดการสร้างสะพานคอนกรีต เสริมเหล็กริมคลองบางกระเจ้า และนำไปสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้า ปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบ รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งห้องสุขา น้ำประปา ไฟฟ้า ศาลาพักผ่อน โดยใช้เวลาดำเนินการกว่า 3 ปีจึงเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2547 โดยเปิดจำหน่ายเฉพาะวัน เสาร์และวันอาทิตย์เท่านั้น วันวันหยุดนักขัตฤกษ์ ตั้งแต่เวลา 7.00 – 15.00 น.

หลังจากเปิดบริการมาจนถึงปัจจุบันมีพ่อค้าแม่ค้าผู้จำหน่ายสินค้าที่ขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 150 ราย โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อสัปดาห์ประมาณ 2,500 – 3,500 คน โดยคิดเป็นรายได้รวมต่อเดือนประมาณ 1,500,000 – 2,000,000 บาท เลยทีเดียว ดังคำบอกเล่าของ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

“นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมตลาดน้ำก็เฉลี่ยแล้วอาทิตย์ละประมาณ 2,500 ถึง 3,500 คน เงินหมุนเวียนในตลาดเดือนๆ หนึ่งก็อยู่ที่ 1,500,000 ถึง 2,000,000 บาท ในสมุดพกประจำตัวของ ผู้ขายเนี่ยจะบันทึกไว้หมด ท่านไปขอดูได้รายรับอะไรยังไงมีหมด และขายของเดือนหนึ่ง 8 วัน ได้เงินเท่านี้ไม่ใช่บ่อยๆ นะครับ ถ้าท่านเคยขายอาหารก็จะรู้ว่ากำไรมันต้องมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ อยู่แล้ว รายได้ความเป็นอยู่ก็ดีขึ้น ที่แกไม่ได้ตอมนี่ก็มีอยู่แค่สองอย่างคือ กินเหล้ากับเล่นการพนัน ถ้าแกได้นี้สบายเลย” (สำเนา รัตมิตติ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง – สัมภาษณ์)

เมื่อมีการอยู่ร่วมกันท่ามาหากินร่วมกันในตลาดน้ำก็ต้องมีการออกกฎข้อบังคับเพื่อให้ ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยกฎที่เป็นหลักสำคัญ 3 ประการก็คือ

1. ยึดความเป็นธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม คือ พยายามใช้ของที่เป็ธรรมชาติมากที่สุด วัตถุดิบที่หาได้ภายในท้องถิ่น เช่น ภาชนะบรรจุอาหารก็พยายามให้ใช้แต่สิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น ใบตอง ใบจาก ซึ่งหาได้ภายในท้องถิ่น ไม่สนับสนุนให้ใช้โฟม

2. สินค้าที่นำมาจำหน่ายต้องเป็นสินค้าที่ผลิตภายในชุมชนเท่านั้น เป็นวัตถุดิบจากท้องถิ่น หรือซื้อมาจากภายนอกก็น้อยมาก

3. ผู้จำหน่ายสินค้าต้องเป็นคนใน 6 ตำบล เกาะกระเพาะหมูเท่านั้น โดยยกเว้นให้กับผู้จำหน่ายสินค้าโอท็อปของจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อต้องการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน เพราะหากผู้ค้าภายนอกเข้ามา การแข่งขันของประชาชนในชุมชนอาจจะสู้ไม่ได้เพราะผู้ค้าภายนอกเป็นผู้มีประสบการณ์มากกว่า การตลาดน่าจะเชี่ยวชาญกว่าพ่อค้าแม่ค้าในชุมชน

“สำหรับตลาดน้ำที่มีกฎสำคัญอยู่ 3 ข้อที่ขอให้ทุกคนปฏิบัติตาม คือ 1.ยึดความเป็นธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม 2.สินค้าที่นำมาจำหน่ายต้องเป็นสินค้าที่ผลิตในชุมชนเท่านั้น 3.ผู้จำหน่ายสินค้าต้องเป็นคนใน 6 ตำบล กระเพาะหมูเท่านั้นยกเว้นให้กับคนที่จำหน่ายสินค้าโอท็อปของจังหวัดสมุทรปราการเท่านั้น หลักสำคัญมีอยู่เพียงเท่านี้ นอกนั้นก็ป็นข้อปลีกย่อยที่เป็นสิ่งที่ทุกคนควรปฏิบัติตาม แต่สำหรับกฎหลัก 3 ข้อเป็นสิ่งที่ห้ามละเมิดโดยเด็ดขาด” (จำเอก ฉัตรชัย ปานลิ้ม - สัมภาษณ์ 17 มี.ค. 49)

เมื่อตลาดน้ำที่ทำเป็นรูปเป็นร่างแล้ว ก็มีนักท่องเที่ยวที่รู้จักชุมชนบางน้ำผึ้งมากขึ้นทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ครบวงจร ซึ่งก็คือการมีที่พักสำหรับค้างแรม

“ก็มีคนมาเดินเที่ยวก็ถามอยู่เรื่อย มีที่ให้นอนค้างคืนมัย การเดินที่ได้มัย เราก็บอกไปแต่ว่าไม่มี จนมาคุยปรึกษากับทางนายก นายกบอกทำเลย บ้านว่างๆ ริมน้ำ วิวมันสวย คนที่มา น่าจะชอบ ฉันทก็ไปคุยกับครุมะลิวาแกมีบ้านเรือนไทยว่างอยู่ สนใจจะทำเป็นโฮมสเตย์มัยรายได้ก็แบ่งกันไปตามส่วน แบ่งให้ อบต. กับเจ้าของบ้าน ” (อาภรณ์ พานทอง – สัมภาษณ์)

เมื่อแนวความคิดการทำโฮมสเตย์ได้เผยแพร่ไปสู่ชาวบ้านในชุมชน แรกๆ ก็ไม่ค่อยมีใครสนใจจนกระทั่งนักท่องเที่ยวที่มบ้านเรือนไทยของ คุณครุมะลิวา พูนสวัสดิ์ มากขึ้น จากคำพูดปากต่อปากของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมาร่วมกันทำโฮมสเตย์มากขึ้น

“อบต. ก็ช่วยหานักท่องเที่ยวให้มาพัก มากันเป็นกลุ่ม ๆ บ้าง เป็นครอบครัวบ้าง ที่นี้คูมะลิกแก ก็มีรายได้จากตรงนี้มากขึ้น ชาวบ้านคนอื่นเห็นก็มาทำกันมากขึ้น รายได้ก็แบ่งกันไปตามส่วน เช่น ผ่าน อบต. ก็จะหักไปส่วนหนึ่งที่เหลือชาวบ้านที่มีส่วนร่วมก็จะแบ่งกัน (สุธาสินี ชัยเชื่อนพันธ์ – สัมภาษณ์)

ชุมชนบางน้ำผึ้งภายใต้การบริหารจัดการของประชาคมตำบลบางน้ำผึ้ง ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง กลายเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปอย่างแพร่หลายทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในฐานะที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งมีผู้สนใจเดินทางมาเที่ยวที่ชุมชนบางน้ำผึ้งกันอย่างเนืองแน่นทุกอาทิตย์ เนื่องจากบรรยากาศดีเป็นธรรมชาติ การเดินทางสะดวก ประหยัดเวลาและสินค้าราคาไม่แพง

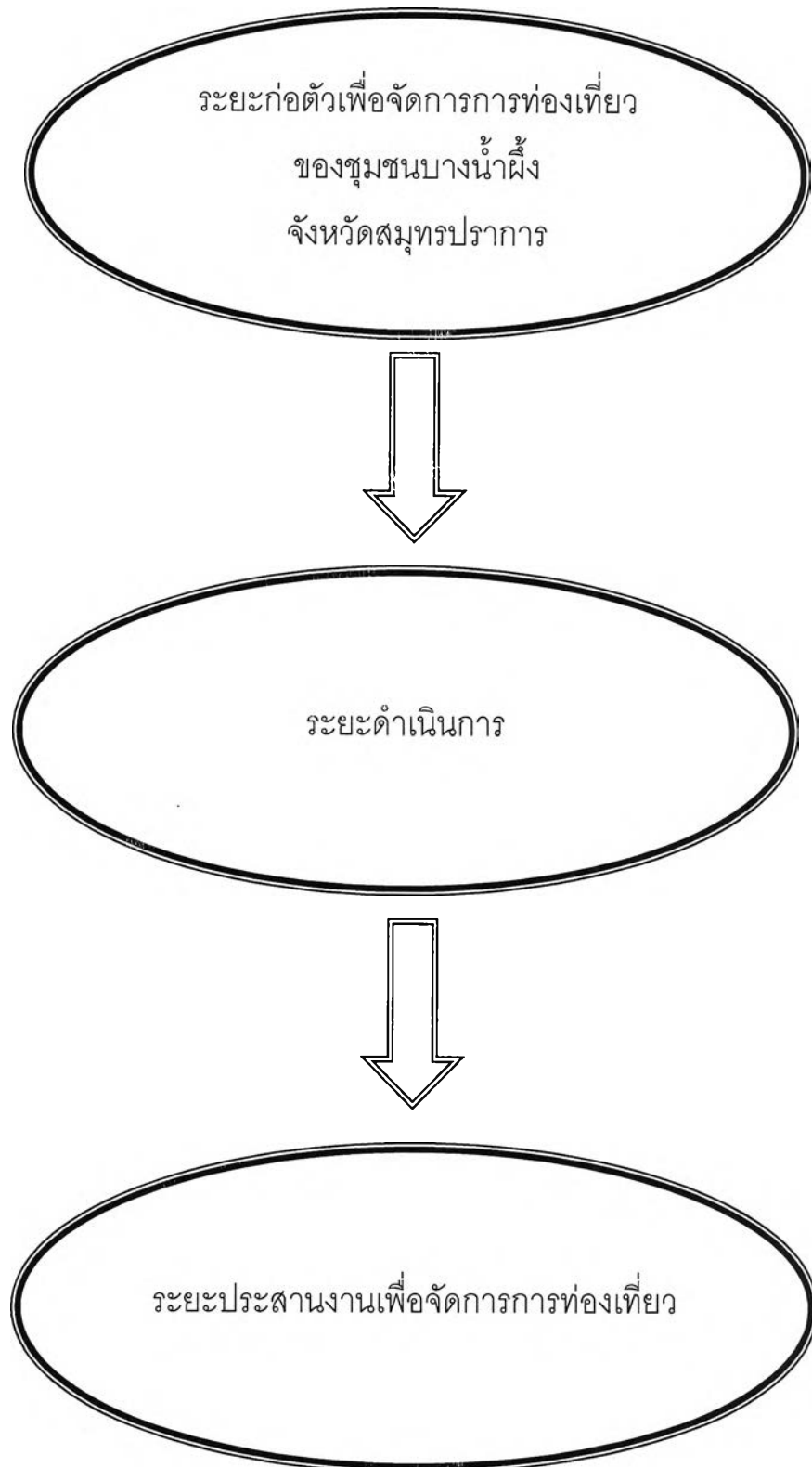
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : วิธีการสื่อสารของสมาชิกในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ที่ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยว

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

การรวมกลุ่มเพื่อจัดการการท่องเที่ยว สามารถแบ่งระยะพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง ตามระยะเวลาได้เป็น 3 ระยะด้วยกัน คือ

- 1) ระยะก่อตั้ง
- 2) ระยะดำเนินการ
- 3) ระยะประสานงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว

ซึ่งจะทำให้เห็นภาพการเริ่มต้นก่อตั้งจนกลายเป็นชุมชนบางน้ำผึ้ง ที่เป็นรู้จักกันดีในด้านแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) โดยชุมชนอย่างยั่งยืน แจก เช่นปัจจุบัน ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นดังแสดงระยะของพัฒนาการด้านการสื่อสารได้ดังแผนภาพ

แบบจำลองที่ 2 : ลำดับขั้นตอนการจัดการการท่อดึงเกี่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง

ซึ่งผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นการนำเสนอออกตามระยะของพัฒนาการด้านการสื่อสารดังกล่าว ซึ่งจะวิเคราะห์ถึงช่องทางการสื่อสารและประเด็นเนื้อหาในการสื่อสาร เพื่อจะอธิบายวิธีการสื่อสารที่ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน

ระยะที่ 1 : ระยะก่อตัว

1.1 นายองค์การบริหารส่วนตำบลริเริ่มความคิด

ประมาณปี พ.ศ.2537 กรมโยธาธิการได้สร้างเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กล้อมรอบพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วมตามนโยบายปอดแห่งสุดท้ายของคนกรุงเทพฯ เมื่อน้ำไม่ท่วมแล้วชาวบ้านซึ่งแต่เดิมได้ปล่อยให้ที่ดินที่เคยเป็นสวนผลไม้อันเลื่องชื่อในอดีตทรูร้างไป จึงหันกลับมาพลิกฟื้นผืนดินของตนเอง เพาะปลูกพืชสวนขึ้นมาใหม่ เมื่อเห็นว่าผู้ริเริ่มประสบความสำเร็จได้ผลผลิตมาเหมือนครั้งเดิมก่อนที่สวนจะล่ม จากหนึ่งรายก็เพิ่มเป็นสองรายและมากขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ

เป็นธรรมดาที่เมื่อมีผู้เพาะปลูกมากผลผลิตย่อมมากขึ้นตามลำดับ ทำให้เกิดปัญหาผลผลิตล้นตลาด ราคาตกต่ำ รายได้ลดลง ส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนตกต่ำลงไปด้วย จึงพยายามแก้ปัญหาที่ด้วยการหาทางระบายผลผลิตออกไปสู่ตลาด ซึ่งทาง นายสำเนา รัศมิทัต นายองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้มีความคิดที่จะเริ่มต้นพัฒนาชุมชนที่เป็นที่อยู่อาศัยอย่างบางน้ำผึ้ง ให้เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนบางน้ำผึ้งมีศักยภาพเพียงพอที่จะส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ จากคำกล่าวของ นายสำเนา รัศมิทัต นายองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งในขณะนั้น

“ผลผลิตจากสวนชาวบ้านมันล้นตลาด จะเรียกว่าล้นตลาดก็ไม่ใช่ มันไม่มีตลาดให้มันเลยดีกว่า ก็เลยคิดว่าเอ๊ะ จะทำยังไงให้ชาวบ้านมีรายได้จากสินค้าที่เขาปลูกขึ้นมา ผมก็คิดๆ อยู่นานทีเดียว ชาวบ้านก็ขายสินค้าไม่ได้ ยากจน ต้องส่งลูกหลานไปทำงานนอกชุมชน บางน้ำผึ้งมีแต่ซีหมากับซีเมานั่น” (สำเนา รัศมิทัต – สัมภาษณ์)

วิธีการสื่อสารของนายองค์การบริหารส่วนตำบล

การสื่อสารในขั้นนี้เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลคือ นายสำเนา รัศมิทัต นายองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ที่ได้ลงพื้นที่และพบเห็นปัญหาของชาวบ้าน และเล็งเห็น

ศักยภาพของชุมชนบางน้ำผึ้งที่น่าจะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ จึงนำมานึกคิดตรึกตรอง โดยเป็นการสื่อสารแบบอวัจนภาษา (Non-Verble Communication) คือ เป็นการสังเกตจากสภาพความเป็นจริงแล้วนำมาตรึกตรอง โดยในขั้นตอนนี้ยังไม่มี การสื่อสารไปยังบุคคลอื่น

ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร

ช่องทางการสื่อสารของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งในขั้นนี้เป็นการสื่อสารภายในตัวเอง ยังไม่มีช่องทางไปสู่ผู้อื่น

ประเด็นเนื้อหาในการสื่อสาร

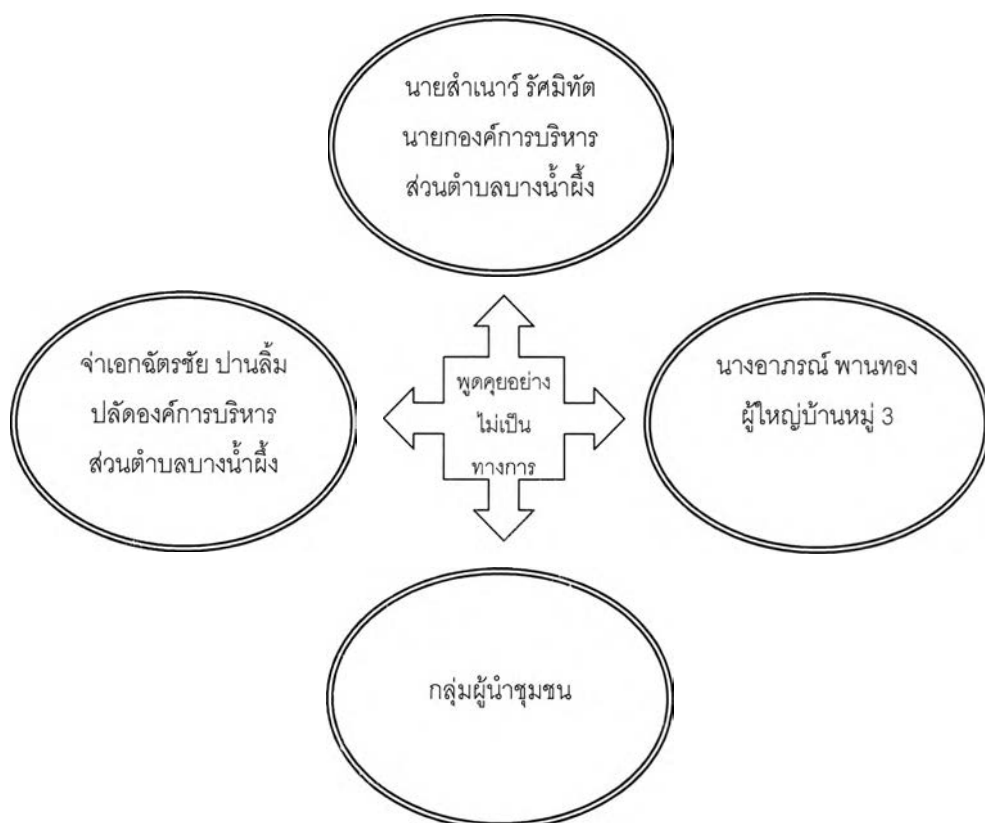
ประเด็นการสื่อสารในขั้นตอนของการริเริ่มความคิดก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง โดยพบว่าประเด็นในการนึกคิดตรึกตรองของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเป็นความคิดที่มาจากความต้องการแก้ปัญหาของชาวบ้านที่ประสบความลำบากในการประกอบอาชีพ จึงคิดหาทางออกซึ่งในขั้นของความคิดนี้ทางออกที่ได้ก็ยังไม่ชัดเจนในปัจจุบัณนี้ แต่เป็นเพียงศูนย์กลางจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น

“ผมก็คิดไปนั้นจะทำยังไง จะไปติดต่อตลาดไทให้ดีมัย จะจัดงานเทศกาลผลไม้ดีมัย ซึ่งถ้าจัดมันก็ช่วยได้แค่เป็นครั้งคราว มันช่วยได้ไม่ตลอด จนในที่สุดก็มาคิดถึงศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรของชุมชนนี้แหละช่วยได้” (สำเนา รัศมิทัต - สัมภาษณ์)

1.2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งปรึกษากับผู้นำความคิดของชุมชน

หลังจากนั้นทางนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจึงได้นำความคิดไปปรึกษากับกลุ่มผู้นำชุมชนคนอื่นๆ อาทิเช่น นายมนัส รัศมิทัต กำนันตำบลบางน้ำผึ้ง นางอาภรณ์ พานทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 จำเอนจักรชัย ปานลิ้ม ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง และกลุ่มสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ทั้งนี้ในเบื้องต้นต้องการจัดทำเป็นเพียงศูนย์กลางผลิตผลทางการเกษตรเท่านั้น

“ผมก็ไปคุยกับกำนัน เขาเป็นตามผม ผู้ใหญ่ปืด แล้วก็ปลัด ว่าน่าจะหาตลาดที่เป็นศูนย์กลางรองรับผลผลิตของชาวบ้าน ให้เป็นของดีของชุมชน จะได้มีอำนาจต่อรองกับผู้ซื้อ ซึ่งทุกคนก็เห็นดีด้วย เอ้าทำก็ทำว่านั่น” (สำเนา รัศมิทัต - สัมภาษณ์)

แบบจำลองที่ 3 : การสื่อสารในการปรึกษาหารือของกลุ่มผู้นำชุมชน

วิธีการสื่อสารที่ใช้

การสื่อสารที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล ที่ใช้การพูดคุยสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายในการจัดการการท่องเที่ยว วิธีการรับสารและส่งสารสามารถสื่อสารถึงกันได้อย่างเต็มที่ และเข้าใจเนื้อหาของสารที่ถ่ายทอดถึงกันได้อย่างชัดเจน การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและสามารถวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ไปสู่ประชาชนในชุมชนได้

จากแบบจำลองที่ 2 จะเห็นว่าการสื่อสารที่ใช้ของกลุ่มผู้นำชุมชน เป็นการสื่อสารที่ทำให้เกิดการโต้ตอบกันได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นคนกลุ่มเล็กๆ ทำให้เข้าใจเนื้อหาตรงกันเป็นอย่างดี

ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร

เนื่องจากกลุ่มผู้นำชุมชน อาทิเช่น นายกองดีการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีการพบปะคุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว เพราะล้วนแต่เป็นคนเก่าแก่ในชุมชน เมื่อนายสำเนา รัชมิตต์ มีความคิดในการจัดตั้งศูนย์กลางผลิตผลทางการเกษตร ก็ใช้ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการ ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจของชุมชนและแนวทางแก้ไขปัญหของนายกองดีการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เนื่องจากเป็นช่องทางที่สะดวกและกลุ่มผู้นำชุมชนคุ้นเคยเป็นอย่างดี

ประเด็นเนื้อหาในการสื่อสาร

ประเด็นเนื้อหาในช่วงนี้เกิดขึ้นจากการปรึกษาหารือของกลุ่มผู้นำชุมชนที่นำโดยนายกองดีการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ที่ได้นำเสนอความคิดเห็นของตนเองที่จะให้มีศูนย์กลางผลิตผลทางการเกษตรขึ้นในชุมชน ซึ่งก็มีผู้นำที่เห็นด้วยและพร้อมสนับสนุน แต่ก็มีผู้นำบางท่านที่ยังไม่มั่นใจในแนวทางแก้ปัญหา

“นายกมาคุยฉันทนเองตอนแรกก็ว่ามันจะไปรอดหรือ คนเขาจะมามั๊ย ยังนึกไม่ออก แต่ก็คุยกันว่าเอาลองดู เอาเข้าไปคุยประชาคม ผลออกมาเป็นยังไงก็ลองดูสักตั้ง” (อาภรณ์ พานทอง – สัมภาษณ์)

แต่ผลสรุปที่ได้คือเห็นด้วย และนำความคิดเห็นของนายกองดีการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเข้าสู่ประชาคมบางน้ำผึ้งต่อไป

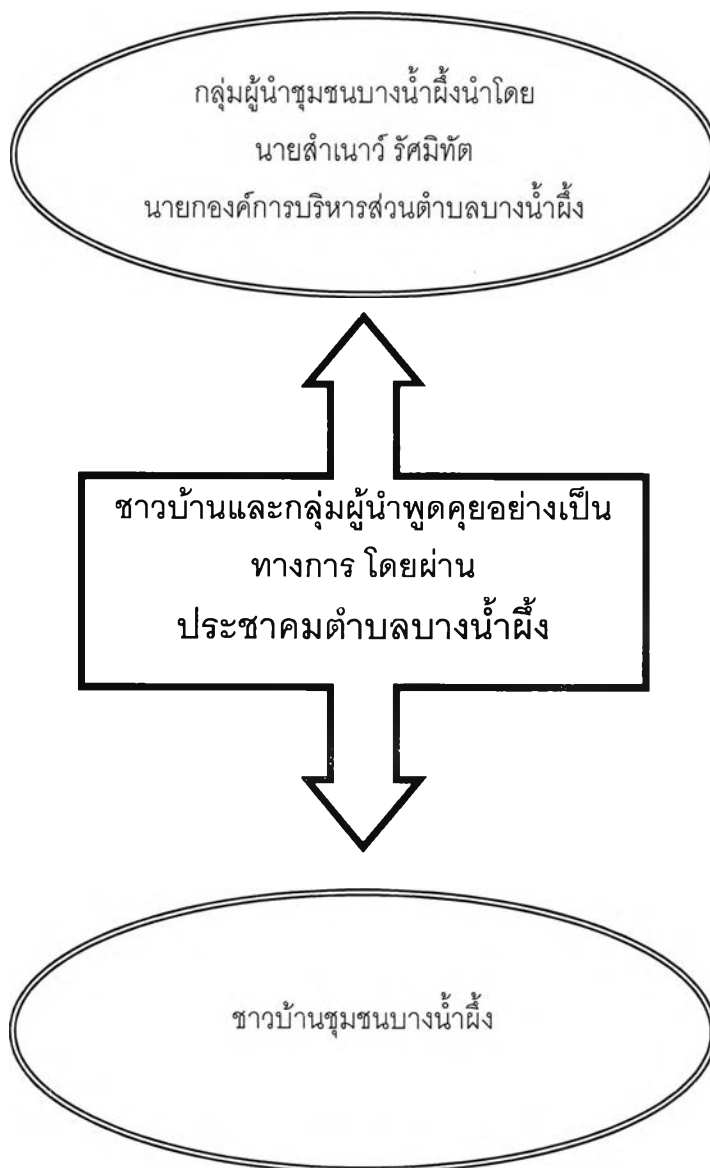
1.3 กลุ่มผู้นำชุมชนนำเสนอแนวความคิดเข้าสู่ที่ประชุมประชาคมตำบล

หลังจากที่ได้ปรึกษากับกลุ่มผู้นำชุมชนแล้ว ทางนายกองดีการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ก็ได้นำเสนอความคิดเข้าสู่ที่ประชุมประชาคมตำบล โดยมีการออกจดหมายแจ้งประชาชนในชุมชนบางน้ำผึ้งซึ่งออกโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งให้มาร่วมในประชาคมตำบล โดยมีวาระที่ชัดเจนว่าจะเป็นการขอความเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร นอกจากการออกจดหมายเป็นลายลักษณ์อักษรจากทางราชการแล้ว ก็ยังมีการบอกต่อๆ กันเองของ

ชาวบ้านในชุมชน และยังมีการติดตั้งป้ายประกาศเรียกประชุมประชาคมตำบลบางน้ำผึ้ง ตามจุดที่เป็นแหล่งชุมนุมชนอีกด้วย

ซึ่งจากการเข้าประชุมประชาคมตำบลบางน้ำผึ้งนั้น นายสำเนา รัตมิต นายกองดีการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ก็ได้ชี้แจงสาเหตุที่ต้องเรียกชาวบ้านมาประชุม และแนวคิดของตนเอง ในการตั้งศูนย์จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร หลังจากนั้นก็ได้ขอความคิดเห็นจากชาวบ้าน ซึ่งก็มีการพูดคุยกันอย่างกว้างขวาง และมีชาวบ้านบางคนแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม มีทั้งเห็นด้วย ยินดีให้การสนับสนุน และบางคนก็ไม่เห็นด้วยเพราะเห็นว่าเป็นการสูญเสีย เพราะเห็นว่าการตั้งศูนย์จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรก็ไม่ได้ทำให้ชาวบ้านขายสินค้าได้มากขึ้น เพราะคนที่เข้ามาซื้อสินค้าก็ยังคงมีเพียงกลุ่มพ่อค้าคนกลาง ไม่ใช่กลุ่มลูกค้าปลีกที่จะเพิ่มขึ้น ซึ่งในประชาคมก็พยายามช่วยกันหาข้อสรุปว่าจะทำอย่างไรที่จะดึงดูดให้คนเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนให้ได้ จะได้ซื้อสินค้ากลับไปด้วย ซึ่งทางประชาคมเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพและมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นจุดเด่น จึงได้รับผลตอบกลับที่ดีมาก ที่ประชุมได้มีมติให้ขยายกรอบการดำเนินงานให้กว้างขึ้นกว่าเดิม ในลักษณะที่เป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชนซึ่งสามารถเป็นศูนย์รวมของสินค้าทุกชนิด ไม่เฉพาะสินค้าทางการเกษตรเท่านั้น

“ตอนแรกก็ทำไม่ดี เพราะลุงระคนที่ไม่เห็นด้วยแกก็มีเหตุผลที่น่าสนใจ ชาวบ้านบางคนก็เห็นด้วยกับแก แต่ก็คิดหาวิธีกันอยู่นานตั้งแต่บ่าย 3 โมง จนเกือบทุ่ม กว่าจะได้ผลออกมาว่าให้ทำเป็นตลาดน้ำ” (จำเอกฉัตรชัย ปานลิ้ม - สัมภาษณ์)

แบบจำลองที่ 4 : การสื่อสารของกลุ่มผู้นำชุมชนกับชาวบ้านผ่านประชาคมตำบล

วิธีการสื่อสารที่ใช้

การสื่อสารที่ใช้ในขั้นตอนนี้เริ่มตั้งแต่การออกหนังสือเชิญประชาชนเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียวแบบเป็นทางการ

การตีตบท้ายประกาศหมายกำหนดการประชุมประชาคมตำบลซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียวแบบเป็นทางการอีกรูปแบบหนึ่ง หรือการบอกเล่าแบบปากต่อปากของชาวชุมชนเกี่ยวกับกำหนดการประชุมประชาคมตำบลซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางอย่างไม่เป็นทางการซึ่งชาวบ้านมักจะนิยมใช้เพราะมีความคุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว

ส่วนวิธีการสื่อสารที่ใช้ในประชาคมตำบลนั้นเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างเป็นทางการ โดยใช้วิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ เป็นการให้ทุกคนที่ได้รับผลกระทบร่วมมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นต่างๆ เพื่อหาข้อสรุป โดยมีกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งนำโดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเป็น ผู้อธิบายและโน้มน้าวให้ประชาคมเห็นประโยชน์อันจะพึงเกิดร่วมกัน โดยต่างฝ่ายต่างมีสิทธิเสรีภาพในการอภิปรายความคิดเห็นของตนเองผ่านที่ประชุมประชาคมตำบล มีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยร่วมกันหาข้อยุติ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสในการหาประชามติของชุมชนด้วยตนเอง แต่ในการประชุมประชาคมตำบลนั้น ด้วยรูปแบบอย่างเป็นทางการมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้บางครั้งอาจจะไม่ได้ข้อเท็จจริงทั้งหมดก็ได้ เกิดจากการที่ชาวบ้านไม่สนใจที่จะให้ข้อมูล

ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร

ในขั้นตอนของการขอมติจากประชาคมตำบลนั้น มีการใช้ช่องทางการสื่อสารหลายรูปแบบ เริ่มตั้งแต่การเชิญชาวบ้านให้มาร่วมประชาคมตำบลนั้น ใช้ช่องทางทั้งจดหมายเชิญชาวบ้าน การตีตบท้ายประกาศไว้ตามที่ชุมชนชน ตลอดจนการบอกเล่าแบบปากต่อปากของชาวบ้านเอง ซึ่งเป็นวิธีการที่ชาวบ้านเคยชินอยู่แล้ว

“อบต. เขาก็จะมีจดหมายเชิญมา วันไหนเวลาไหน บ้ายประกาศก็มีก็เดินผ่านตามบอร์ดก็มีติดเอาไว้ บางบ้านไม่ได้จดหมายเขาก็มากันเพราะก็พูดคุยกันอยู่แล้ว” (มะลิ พูนสวัสดิ์ - สัมภาษณ์)

ช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในช่วงของนี้คือ ประชาคมตำบล ซึ่งผู้นำชุมชนและชาวบ้านใช้ช่องทางนี้เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ต่างฝ่ายต่างรับฟังความคิดเห็นเหตุผลซึ่งกันและกัน และร่วมกันหาทางออก

ประเด็นเนื้อหาในการสื่อสาร

ในขั้นตอนของการเชิญชาวบ้านมาประชุมก็จะเป็นกำหนดนัดหมาย รายละเอียดคร่าวๆ ของการประชุม ซึ่งเรื่องที่ชาวบ้านนำไปพูดคุยกันก็จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกำหนดนัดหมายการประชุม

จนกระทั่งถึงการประชุมประชาคมตำบลบางน้ำผึ้งประเด็นในการสื่อสารคือ การเสนอวิธีแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาดของนายองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง โดยจะจัดเป็นศูนย์กลางของผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งทางชาวบ้านในชุมชนมีความคิดเห็นที่หลากหลายโดยกังวลว่าแม้จะจัดเป็นศูนย์กลางผลิตผลทางการเกษตรแต่จะมีคนเข้ามาซื้อสินค้าหรือไม่ ซึ่งในที่สุดทางออกก็คือมีผู้เสนอว่าต้องจัดการให้ชุมชนบางน้ำผึ้งซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติที่เพียบพร้อมอยู่แล้วเป็นตัวดึงดูด โดยให้ปรับเปลี่ยนจากชุมชนเพื่อการอยู่อาศัยเพียงอย่างเดียวมาเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอีกด้วย เพื่อที่จะได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาจับจ่ายใช้สอยภายในชุมชน

“พอคุยๆ กัน จากศูนย์กลางผลิตผลทางการเกษตร ก็กลายมาเป็นจุดเริ่มต้นของตลาดน้ำในปัจจุบันนี้แหละ” (สำเนา รัศมิทัต - สัมภาษณ์)

ระยะที่ 2 : ระยะดำเนินการ

ระยะนี้เป็นระยะของการปรับเปลี่ยนจากสภาพชุมชนที่มีไว้เพื่ออยู่อาศัยเพียงอย่างเดียวมาเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว จะมีการนำเสนอความคิดผ่านกิจกรรมต่างๆ มีการพูดคุยแบบตัวต่อตัว มีการพูดคุยแบบแลกเปลี่ยน การเรียนรู้และการแสวงหาความร่วมมือร่วมกันเพื่อที่จะลงมือปฏิบัติในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยว มีการกำหนดแบบแผนการท่องเที่ยว ให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบชุมชนและการอนุรักษ์ กลุ่มผู้นำชุมชนได้มีการประสานงานไปยังฝ่ายต่างๆ กลุ่มองค์กร กลุ่มอาชีพ หน่วยราชการในพื้นที่ หน่วยหน่วยงานภายนอก สมาชิกในชุมชน เพื่อแสดงถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลและชาวบ้านบางน้ำผึ้งเริ่มดำเนินการเปิดตัว

หลังจากที่ได้แนวทางจากการประชุมประชาคมตำบลแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ซึ่งนำโดย นายสำเนา รัศมิทัต นายองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จึงได้ประสานกับ

กลุ่มองค์กร กลุ่มอาชีพ และหน่วยราชการในพื้นที่ ทั้งยังขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้งบประมาณที่ได้มารวมกับงบประมาณขององค์การบริหาร ส่วนตำบลบางน้ำผึ้งที่มีอยู่ ออกแบบสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง โดยการ จัดสร้างซุ้มสำหรับขายของ ซุ้มจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรืออีกชื่อหนึ่งว่าไอทีอป สะพานคอนกรีตเสริมเหล็กริมคลอง ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์โดยรอบโดยการจัดสร้างสวนหย่อมใน บริเวณวัด พร้อมทั้งขอร้องให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดและความสวยงามของพื้นที่ ชุมชน จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และขอความร่วมมือจากเจ้าของที่ดินเอกชนเพื่อขอใช้ พื้นที่เพื่อประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน โดยใช้เวลาดำเนินการกว่า 3 ปี จึงเริ่มเปิดตัวชุมชนบางน้ำผึ้ง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ซึ่งบุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจเปิดตัวประกอบไปด้วย นายก องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เจ้าอาวาสวัดบาง น้ำผึ้งใน และสมาชิกในชุมชนบางน้ำผึ้ง

“นายคนนี้แหละไปคุยกับเจ้าของที่ เจ้าอาวาสวัด ขอความร่วมมือ ทุกคนก็ยินดี งบประมาณอะไรก็นายคนนี้แหละ จะเรียกว่าเป็นตลาดนายกเลยก็ได้ ทำทุกอย่างตั้งแต่คิดปรับปรุง จนมาเป็นรูปเป็นร่างขนาดนี้” (สุธาสินี ชัยเชื่อนันท์ – สัมภาษณ์)

“เจ้าของที่ดินที่เป็นเอกชนเนี่ยมี 4 ราย ผมก็ไปขอพูดกันตรงๆ ขอกับแม่เขา แม่เขาก็ตกลง ให้เลย บอกว่าทำประโยชน์ให้กับชุมชน ไม่ต้องมีสัญญาสัญญาอะไรกัน พอแม่ให้ลูกๆ ก็ยอมหมด เราก็มองหาแม่ขายกับลูกเขารายละ 1 แผง แล้วก็ตกลงกันว่าถ้าตลาดเจริญแล้วจะไม่นำที่ดินมาให้ เข้าอีกนะ แม่เขาก็รับปาก” (สำเนา รัชมิทัต – สัมภาษณ์)

วิธีการสื่อสารที่ใช้

จะมีการสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบบเป็นทางการเช่นการติดต่อขอ ความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยทำเป็นหนังสือจากส่วนราชการถึงส่วนราชการ ด้วยกัน มีการเข้าประชุมตามวาระซึ่งใช้การพูดคุยเป็นสำคัญ

สำหรับแบบไม่เป็นทางการเช่น การติดต่อขอความร่วมมือจากชาวบ้าน โดยจะมีการ สื่อสารและถ่ายทอดความคิดเห็นผ่านกิจกรรมต่างๆ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ใช้การ พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว ความสนิทสนมคุ้นเคย โดยการนำเสนอข้อมูล ต่างๆ ในรูปแบบของการพบปะพูดคุยกับสมาชิกในชุมชน การให้ข้อเสนอแนะและการแสดงความ

คิดเห็นอีกทั้งยังได้ใช้สื่อมวลชนเป็นช่องทางการนำเสนอข่าวสารแก่บุคคลภายนอก ทั้ง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเผยแพร่ข่าวสารของชุมชนสูงคนหมู่มากที่อยู่ภายนอกชุมชน

ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร

สำหรับการสื่อสารระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งนั้นช่องทางการสื่อสารจะมีทั้งการออกเป็นหนังสือจากส่วนราชการถึงส่วนราชการคือองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ และการประชุมกันตามวาระต่างๆ

ช่องทางการสื่อสารของผู้นำชุมชนอาศัยจากการพูดคุยกับหัวหน้าครอบครัวในแต่ละบ้านเพื่อให้ข้อมูลกับทางชาวบ้านให้มากที่สุด โดยส่วนใหญ่จะใช้วัดบางน้ำผึ้งในเป็นศูนย์กลางของการสื่อสาร ส่วนการสื่อสารไปสู่ภายนอกชุมชนโดยการใช้สื่อมวลชนเช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ให้มาทำข่าว

“พี่เองก็อยากจะประชาสัมพันธ์เหมือนกัน แต่ไม่รู้จะทำอย่างไร ดีที่นายกแกพรรคพวกเยอะ ก็เลยดึงพวกสื่อมาทำข่าวได้” (สุธาสิณี ชัยเชื่อนันท์ - สัมภาษณ์)

ประเด็นเนื้อหาในการสื่อสาร

การจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งนี้ จุดเริ่มต้นมาจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง สำเนาวิ รัศมิทัต จากนั้นจึงมีการประสานความร่วมมือไปยังกลุ่มผู้นำชุมชน และการขอความร่วมมือจากสมาชิกชุมชนบางน้ำผึ้งตามลำดับ โดยให้ประชาชนเห็นประโยชน์ที่จะได้จากการที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

“ผมเองก็ชี้ให้เขาเห็นว่าเขาจะได้ประโยชน์เช่น มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ไม่ต้องออกไปทำงานเป็นลูกจ้างคนอื่น ตอนแรกก็มีคนที่เชื่อและไม่เชื่อนะ พอคนที่ร่วมแล้วทำเป็นรูปเป็นร่างแล้ว รายได้เขาดีขึ้นจริงๆ คุณลองไปดูได้ บ้านของคนที่ยายของในตลาดน้ำกับคนไม่ขายมันต่างกันเลย ไทรมกว่ากันเยอะ แค่ว่าบ้านนี้ก็ชิวๆได้แล้วนะ” (สำเนาวิ รัศมิทัต - สัมภาษณ์)

การที่สมาชิกชุมชนให้ความร่วมมือพัฒนาชุมชนจนเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น จนพื้นตัวจากภาวะเศรษฐกิจในชุมชนตกต่ำได้สำเร็จอย่างรวดเร็ว เป็นผลมาจากการเอาตามอย่างกันเพราะเห็นผลลัพธ์ในเชิงบวกของผู้อื่น คือเมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดเปิดร้านจำหน่ายสินค้า หรือมีรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชนผู้อื่นก็จะเริ่มทำตามอย่าง ชาวบ้านหลายคนกล่าวว่าตอนนี้พวกเขา มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าหรือบริการให้กับนักท่องเที่ยว และสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้จากการที่ชุมชนได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ระยะที่ 3 : ระยะประสานงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว

ในระยะของการประสานงานนี้ หน่วยงานหลักที่เป็นตัวกลางในการประสานคือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ซึ่งนำโดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสำเนา รัชมิทัต ได้ประสานงานไปยังกลุ่มองค์กร กลุ่มอาชีพ หน่วยงานราชการ สื่อมวลชน และสมาชิกในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้มีบทบาทในชุมชนและสมาชิกในชุมชนที่ยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว การประสานงานและติดต่อไปยังฝ่ายต่างๆ จึงทำให้ชุมชนบางน้ำผึ้งได้รับความช่วยเหลือในหลายๆ ด้าน เช่น ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยว การเผยแพร่ชุมชนให้เป็นที่รู้จัก รวมไปถึงงบประมาณ เป็นต้น

3.1 กลุ่มองค์กร กลุ่มอาชีพ

ก่อนที่จะเกิดการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนบางน้ำผึ้งนั้น ก็มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนกันอยู่แล้ว โดยการรวมกลุ่มนั้นมีหลายวัตถุประสงค์ แต่โดยรวมแล้วจะเป็นการส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้เป็นส่วนใหญ่ อาทิเช่น

- กลุ่มสตรีตำบลบางน้ำผึ้ง เป็นการรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านนำโดยนางปราณอม รัชมิทัต เพื่อหาอาชีพเสริมในช่วงเวลาว่าง ด้วยการนำวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น แล้วผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ดอกไม้จันทน์ อาหารแปรรูป ซึ่งทำรายได้ให้กับสมาชิกได้ไม่น้อยเลยทีเดียว

“ของที่กลุ่มสตรีทำห้กะก็พวกขนมต่างๆ ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง อะไรพวกนั้น นอกนั้นก็ เป็นพวกของชำร่วยแจกในงานศพต่างๆ งานที่สาวป้ายังใช้ของจากกลุ่มนี้แหละมาแจก”
(มะลิ พูนสวัสดิ์ - สัมภาษณ์)

- กลุ่มบางน้ำผึ้งแผนไทย ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมของกลุ่ม คือ ลูกประคบสมุนไพร ยาสมุนไพรต่างๆ ยาหม่องน้ำ เป็นต้น

- กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เพื่อให้ชาวบ้านได้กู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ และนำดอกผลจากการประกอบการบางส่วนที่ได้มาร่วมในการพัฒนาชุมชน เช่น สนับสนุนงบประมาณกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

“กลุ่มออมทรัพย์นี้จะเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญในการเริ่มต้นค้าขายเลยทีเดียว ชาวบ้านคนไหนไม่มีเงินก็ไปกู้ยืมมา เงินรวมๆแล้วเนี่ย สิบกว่าล้านทีเดียว ไม่ใช่ร้อยละนะ” (ฉัตรชัย ปานลัม - สัมภาษณ์)

- กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์นมแพะบางน้ำผึ้ง, กลุ่มรูปหอมสมุนไพรสูตรโบราณ, กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากเกล็ดปลา

ซึ่งเมื่อมีการประสานงานจากทางผู้นำชุมชน โดยเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ยกขึ้นมาส่วนใหญ่จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยว และโน้มน้าวให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มองค์กร และกลุ่มอาชีพ

วิธีการสื่อสารที่ใช้

- การพบปะพูดคุย

การสื่อสารในช่วงนี้โดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เพราะมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีอยู่แล้ว ต่างฝ่ายต่างสื่อสารโต้ตอบกัน โดยใช้วิธีการสื่อสารหลายรูปแบบ เช่น การพูดคุย การให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา เป็นต้น

ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร

การสื่อสารในขั้นนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เข้าไปพบปะพูดคุยกับทางผู้นำกลุ่มอาชีพโดยตรงเพราะมีความรู้จักกันอยู่แล้ว เมื่อพบปะหรือเจอกันที่ใดก็เข้าไปพูดคุยกันได้เลย นอกจากนี้ยังมีการใช้โทรศัพท์ในการติดต่อขอความร่วมมืออีกด้วย

“ผู้นำกลุ่มบางคนก็ตามตัวง่าย แต่บางท่านเนี่ยจะพบตัวยากมากเพราะออกไปโปรโมทสินค้าของตัวเองตลอด เช่น ประธานกลุ่มบ้านรูป เวลาจะคุยกันก็ต้องโทรไปบอกพื่ออย่างนั้นอย่างนี้ นะ เขาก็รับทราบ สะดวกดีด้วย เพราะกว่าแกจะกลับบ้านก็ดึก เราไม่มีเวลาไปนั่งคอยหรอก” (สุธาสิณี ชัยเชื่อนพันธ์ – สัมภาษณ์)

ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งนั้น บ่อยครั้งที่จะใช้การประชุมประชาคมตำบล ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดโดยผู้นำชุมชนหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเรื่องหรือวาระการประชุมนั้นจะขึ้นอยู่กับผู้เรียกประชุม

การประชุมอย่างเป็นทางการของชุมชนนั้นมีขึ้นบ่อยครั้ง และชาวบ้านสามารถเข้าร่วมได้ทุกคน ซึ่งวันที่จัดประชุมมักเป็นวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ในช่วงบ่ายหรือเย็น โดยมักจะใช้ศาลาการเปรียญของวัดบางน้ำผึ้งนอกหรือวัดบางน้ำผึ้งใน หรือศาลาประชาคมริมแม่น้ำหมู่ 4 บริเวณหน้าบ้านของ นางอาภรณ์ พานทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 เป็นสถานที่จัดการประชุม

“ก็มีการเรียกมาประชุมร่วมกันบ้างเพื่อจะได้เข้าใจเหมือนกัน บางทีพี่ก็เหนื่อยเหมือนกันนะ ต้องโทรไปหาทุกคน พูดเรื่องเดิมๆ ถ้าอัดเทปไว้ได้ก็คงไม่เหนื่อยหรอก” (สุธาสิณี ชัยเชื่อนพันธ์ – สัมภาษณ์)

การประชุมหมู่บ้านในแต่ละครั้ง ชาวบ้านสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ ซึ่งทำให้เกิดวิถีทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่ดีขึ้น

ประเด็นเนื้อหาในการสื่อสาร

การสื่อสารในขั้นนี้ นำโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเข้าไปประสานขอความร่วมมือกับกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน โดยนำผลประโยชน์ที่จะได้ร่วมกันมาเป็นประเด็นในการพูดคุย

“พวกกลุ่มอาชีพ ผมก็ไปดึงๆ เขามาร่วม เพราะก็บอกเขาไปว่าเป็นการช่วยชุมชนและก็เป็นโปรโมทสินค้าเขาเอง ชุมชนเราก็มีจุดเด่นแล้วทำไมเราไม่เอาจุดเด่นของบางน้ำผึ้งมาดัน

สินค้าของบางน้ำผึ้งละ ทำกลุ่มก็เห็นดีด้วย ร่วมกันออกร้านในตลาดเอาสินค้ามาขาย” (สำเนา รัศมีทัต – สัมภาษณ์)

3.2 เจ้าหน้าที่จากหน่วยราชการ

ส่วนราชการในพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งเป็นอย่างมาก นั้น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ซึ่งนำโดย จำเอกฉัตรชัย ปานลิ้ม ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ที่ทำหน้าที่สอดประสานกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยอยู่ในกรอบนโยบายของหน่วยงานราชการที่จะช่วยในการพัฒนาชุมชน มุ่งเน้นวัตถุประสงค์ที่ว่า สมาชิกในชุมชนบางน้ำผึ้งต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ไม่สามารถให้ข้อมูลเจาะลึกได้เนื่องจากไม่ได้เป็นคนในพื้นที่

นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ภายในองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ซึ่งได้จัดการให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงคือ นางสาวสุธาสิณี ชัยเชื่อนพันธ์ ตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน โดยรับผิดชอบในเรื่องการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งโดยตรง และยังมีตำแหน่งเป็นผู้จัดการตลาดน้ำอีกด้วย เรียกได้ว่าหากมีเรื่องสงสัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งนั้น สามารถปรึกษากับเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้ทันที ซึ่งคุณสุธาสิณี เองก็เป็นผู้ที่ช่วยประสานงานกับชาวบ้านและผู้นำกลุ่มต่างๆ ในด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย

“หน้าที่โดยตรงของพี่คือดูเรื่องการท่องเที่ยวของชุมชน เวลาที่มีประชุมก็เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้อง” (สุธาสิณี ชัยเชื่อนพันธ์ – สัมภาษณ์)

วิธีการสื่อสารที่ใช้

การสื่อสารที่ใช้ในขั้นตอนของการประสานงานนี้เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ซึ่งยังคงเน้นวิธีการพูดคุย ทั้งแบบที่เป็นการประชุมอย่างเป็นทางการระหว่าง หน่วยงานภาครัฐซึ่งมักจะใช้วิธีการสื่อสารอย่างเป็นทางการมีวัตถุประสงค์ ประเด็นที่กำหนดไว้แล้วอย่างชัดเจน หรือ การประชุมอย่างไม่เป็นทางการระหว่างกลุ่มชาวบ้านและองค์การภาครัฐ

๒- การประชุมอย่างเป็นทางการ

การประชุมอย่างเป็นทางการระหว่างหน่วยงานภาครัฐในชุมชนบางน้ำผึ้งกับหน่วยงานภายนอกยังจัดให้มีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประชุมระหว่าง อบต. กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนบางน้ำผึ้งทั้งในช่วงที่มียานเทศกาล อาทิ เทศกาลสงกรานต์ประจำปี วันเข้าพรรษา – วันออกพรรษา หรือแม้แต่การส่งเสริมวิถีชีวิตของชุมชนให้คนทั่วไปได้รู้จักและเป็นการเชิญชวนให้มาเที่ยวชุมชนบางน้ำผึ้ง เป็นต้น

-การประชุมอย่างไม่เป็นทางการ

จากคำบอกเล่าของกลุ่มผู้นำชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนของสมาชิกชุมชนบางน้ำผึ้งในการเข้าประชุมกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการในพื้นที่ ได้พูดถึงบรรยากาศ ลักษณะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ว่า มีความเป็นกันเอง ไม่มีการแบ่งระดับ สถานะ ตำแหน่งใดๆ ผู้เข้าร่วมสนทนาสามารถซักถามได้อย่างเป็นกันเอง

“อยากพูด อยากถามอะไรก็ตาม ไม่ต้องมีพิธีรีตอง พูดจากันแบบเข้าใจกันง่าย ๆ เจ้าหน้าที่ส่วนมากที่มาให้ข้อมูลจะเข้าใจว่าเราเป็นชาวบ้าน ไม่ใช่ นักวิชาการ” (มะลิ พูนสวัสดิ์ - สัมภาษณ์ 12 ก.พ. 49)

ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร

ในขั้นตอนของการสื่อสารโดยใช้ช่องทางการประชุมทั้งแบบเป็นทางการสำหรับการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันของส่วนราชการภาครัฐด้วยกันเอง หรือการประชุมแบบไม่เป็นทางการสำหรับการพูดคุยกับกลุ่มชาวบ้าน เพราะหากประชุมอย่างเป็นทางการกับกลุ่มชาวบ้านนั้น จะทำให้ชาวบ้านรู้สึกกลัวเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ทำให้ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมาได้อย่างเต็มที่ การประชุมจึงเหมาะสำหรับการทำความเข้าใจกับคนกลุ่มใหญ่ได้ดี

3.3 สื่อมวลชนและการประชาสัมพันธ์

การใช้สื่อมวลชนซึ่งโดยคุณลักษณะของสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้รับได้ในจำนวนมากเป็นกระบอกเสียงในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทำให้บางน้ำผึ้งซึ่งได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วไปภายในเวลาอันรวดเร็ว นักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาจากทั่วสารทิศทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อมาชมความงดงามของวิถีชุมชนและชิมข้าว

บรรยากาศการท่องเที่ยวของบางน้ำผึ้ง ความมีน้ำใจและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาตินับเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

จากการติดตามข่าวสารจากสื่อมวลชนของผู้วิจัย พบว่าผู้นำชุมชนอันได้แก่นายสำเนา รัตมิตต์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เป็นผู้มึบทบาทสำคัญในการให้ข่าวกับสื่อมวลชน โดยมีบทบาท ตั้งแต่การเชิญสื่อมวลชนมา สัมภาษณ์ มาเยี่ยมชมชุมชน เชิญมาทำสารคดี และบทความเกี่ยวกับชุมชนบางน้ำผึ้ง โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรับรองสื่อมวลชน จนกระทั่งชุมชนบางน้ำผึ้งเป็นที่รู้จักแพร่หลาย จนไม่ต้องเชิญสื่อมวลชนมาทำข่าวแต่เป็นการประสานงานมาจากสื่อมวลชนเอง ทั้งจากสื่อมวลชนในประเทศและต่างประเทศติดต่อมาขอทำทั้งสารคดีและบทความที่ชุมชนบางน้ำผึ้ง

“นายกเป็นคนโปรโมทก่อน เขาดึงคนมาถ่ายออกทีวี ลงหนังสือพิมพ์ คนเลยรู้จัก ในฐานะที่พี่มาอยู่ที่นี่ พี่ก็นึกอยู่เหมือนกันว่าทำไมถึงรู้จัก โปรโมทมันก็อยากจะทำ แต่ไม่รู้จะไปโปรโมทที่ไหน ดีว่านายกเขามีพรรคพวกของเขา” (สุธาสิณี ชัยเชื่อนันท์ – สัมภาษณ์)

“เมื่อสี่ปีดาก่อนก็มีรายการมาถ่ายในชุมชน รายการอะไรนะ ผู้ใหญ่บ้านดำดี มีอภิชาติดำดี นี่แหละ มาเป็นพิธีกร ก็มาถ่ายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในชุมชนนี่แหละ ตลาดน้ำ ไหมสเดย์ กลุ่มอาชีพ มีดลก โย่ง เชิญยิ้ม ก็มาชาวบ้านก็สนุกสนานกันใหญ่” (มะลิ พูนสวัสดิ์ – สัมภาษณ์)

3.3.1 วิธีการสื่อสาร

- ให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้บอกข่าวไปยังสื่อมวลชน

โดยผู้นำชุมชน ซึ่งได้แก่ นายสำเนา รัตมิตต์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง , จำเริญชัย ปานลัม ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง, กำนันมนัส รัตมิตต์, นางอาภรณ์ พานทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 อีกทั้งนั้มีการเจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งโน ให้ไปร่วมรับฟังประเด็นต่างๆ บ้างเป็นครั้งคราว เพื่อเวลาที่มีสื่อมวลชนมาในพื้นที่จะได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง

“เราก็ทำได้ตามความสามารถ ส่วนมากก็ขอความร่วมมือความอนุเคราะห์ส่งข่าวไปตามสื่อมวลชนต่างๆ ให้เขาช่วยลงให้ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ให้ช่วยออกข่าวให้ จะไม่ได้ใช้การโฆษณาการจ้าง เพราะเราไม่ใช่เอกชนที่จะไปจ้างโฆษณา” (สำเนา รัตมิตต์ – สัมภาษณ์)

จากนั้นกลุ่มผู้นำชุมชนจึงจะนำมาถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่างๆ คำแนะนำที่ได้มานั้นให้แก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นที่บริเวณวัดบางน้ำผึ้งนอกหรือวัดบางน้ำผึ้งใน ร้านขายของชำบ้านผู้ใหญ่บ้านหรือบ้านสมาชิกในชุมชนคนใดคนหนึ่งก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสำคัญของข้อมูลข่าวสาร ความสะดวกของสมาชิกในชุมชน

- การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์

ในการประสานงานเพื่อดำเนินการตลาดน้ำบางน้ำผึ้งนั้น ยังมีการจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ภายนอกของชุมชนบางน้ำผึ้ง ซึ่งในการจัดทำแผ่นพับเพื่อการประชาสัมพันธ์นั้นจะมีการประสานงานระหว่างประชาคมตำบลบางน้ำผึ้งกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจะทำหน้าที่ออกแบบเค้าโครงแผ่นพับและเนื้อหาบางส่วน จากนั้นก็จะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับประชาคมตำบลบางน้ำผึ้งว่าต้องการจะให้เพิ่มเนื้อหาประเด็นใดบ้าง หรือต้องการจะปรับเปลี่ยนตรงไหน เพื่อที่จะหาข้อสรุปร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้รับสารเป้าหมายของแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ซึ่งก็คือประชาชนทั่วไปและสื่อมวลชน

“เราก็ให้ชาวบ้านเค้ามาช่วยดู ว่าหน้าตาอย่างนี้เป็นไง ก็สี ก็หน้า เนื้อหาเป็นอย่างไร ต้องการเพิ่มเนื้อหาอะไรมัย ก็จะมีการช่วยกันดู เค้าก็จะบอกว่าอยากให้พูดเรื่องนี้ เรื่องนั้น” (สุธา สนิธิ ชัยเชื่อนพันธ์ – สัมภาษณ์)

แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งนี้จะมีวางแจกอยู่ที่เคาน์เตอร์ภายในสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง บริเวณกลุ่มอาชีพบ้านรูป บริเวณกลุ่มอาชีพดอกไม้ประดิษฐ์จากเกล็ดปลา และที่ทางเข้าตลาดน้ำบางน้ำผึ้งอีกด้วย โดยบางครั้งก็จะมีการแจกให้กับผู้ที่มาศึกษาดูงานการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งอีกด้วย

- การจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์

นอกจากสื่อประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชนแล้ว ยังมีการจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนอีกรูปแบบหนึ่ง โดยท้องคการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้จัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง โดยตั้งอยู่บริเวณทางเข้าตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง และภายในบริเวณที่ชุมชนซึ่งบอร์ดประชาสัมพันธ์นี้จะใช้ติดประกาศต่างๆ เช่น กฎระเบียบข้อปฏิบัติของผู้ค้าตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ค่าใช้จ่ายประจำเดือนของชุมชนบางน้ำผึ้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบทความเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งที่ได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่างๆ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้นำมาถ่ายเอกสารขยายและติดประกาศภายในบอร์ดประชาสัมพันธ์อีกด้วย

3.4 การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน

การสื่อสารระหว่างกันเองกับสมาชิกในชุมชน จะไม่มีระเบียบเกณฑ์ใดๆ มากำหนดเป็นการสื่อสารที่เกิดจากความสนิทสนมคุ้นเคยและจากความสัมพันธ์ในทางส่วนตัว ได้แก่ การพบปะพูดคุยสนทนากัน โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นระหว่างกัน ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารที่เกิดในแทบทุกขั้นตอนของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกด้วยกัน กลุ่มผู้นำชุมชนด้วยกัน หรือระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนกับสมาชิก

ลักษณะประเด็นในการสื่อสารจะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนบางน้ำผึ้งต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถสรุปได้เป็นประเด็น คือ การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย กับการท่องเที่ยวที่คงไว้ซึ่งแบบแผนประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของสมาชิก ในชุมชนบางน้ำผึ้ง สรุปประเด็นเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชนบางน้ำผึ้งได้ดังต่อไปนี้

- การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย

ประชาชนในชุมชนบางน้ำผึ้งส่วนใหญ่จะมองว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เข้าไปทำลายธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ดังที่ป่าเล็กบอกกับเราว่า

“ป่าว่ามันก็คือ การไม่ไปทำลายธรรมชาติที่มันมีอยู่ พวกสิ่งแวดล้อม เหมือนเวลาไปป่าก็ไม่ได้เก็บต้นไม้หรือเด็ดดอกไม้ลงมา ไซ้ไหม”

“การจัดการการท่องเที่ยวที่ดี ก็คือ ดำรงธรรมชาติที่เป็นปัจจุบันให้มากกว่าอีกอย่างคือ ให้มากกว่าเดิม อย่าทำลาย สังเกตว่ามาบางน้ำผึ้ง ต้นไม้จะเยอะ ร่มรื่นมาก” (สมใจ 17 ก.พ. 49)

“การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายทรัพยากร อนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่บนหมู่บ้าน เช่น ใช้โถงดินเผาใส่น้ำแทนถุงพลาสติก” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง-สัมภาษณ์ 17 ก.พ. 49)

- การท่องเที่ยวที่คงไว้ซึ่งประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

ประชาชนในชุมชนบางน้ำผึ้งมองการจัดการการท่องเที่ยวที่ดี ว่ามีความเกี่ยวข้องกันระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าต่อไปนี้

“การท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งน่าจะเป็นการพยายามอนุรักษ์เอาไว้ ไม่ว่าจะเป็วิถีชีวิต วัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของเรา” (อิงอร-สัมภาษณ์ 13 ก.พ. 49)

“การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้เห็นวิถีชีวิตจริงๆ ของชาวบ้าน ที่ให้เห็นกันจริงๆ เช่น การประกอบอาชีพ การทำขนม ทำอาหาร ซึ่งเป็นวิถีชีวิตประจำวันที่ทำกันอยู่แล้ว” (ลักขณา-สัมภาษณ์ 25 ก.พ. 49)

“การจัดการการท่องเที่ยวที่ดีคือ การคำนึงถึงการท่องเที่ยวเพื่อรักษาขนบประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวบ้านให้คงอยู่ เช่น การแต่งกาย การกิน ประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ตักบาตรน้ำผึ้ง” (ประสาน-สัมภาษณ์ 6 มี.ค. 49)

“ผมคิดว่าการที่ชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมให้ดีและก็ให้นานให้คนอื่นเค้าได้ดูได้เห็นกัน นั่นแหละคือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (อภิชาติ-สัมภาษณ์ 6 มี.ค. 49)

“อีกส่วนคือการอนุรักษ์ประเพณีซึ่งเรามีมาเก่าแก่ ทุกปีเราก็ทำทุกปีไม่ว่าจะมีท่องเที่ยวหรือไม่มี แต่พอมีแล้วเราก็ต้องทำให้ดีขึ้นเรื่อยๆ”

3.4.1 วิธีการสื่อสาร

จากที่กล่าวข้างต้น การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน จะไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ใดๆ มา กำหนด เป็นการสื่อสารที่เกิดจากความสนิทสนมคุ้นเคยและจากความสัมพันธ์ในทางส่วนตัว ได้แก่ การพบปะพูดคุยสนทนากัน โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นระหว่างกัน โดยเป็นการสื่อสารระหว่างประชาชนทุกกลุ่มในชุมชนบางน้ำผึ้งเอง ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มผู้นำชุมชนด้วยกัน ระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนกับชาวบ้านทั่วไป ระหว่างชาวบ้านในชุมชนด้วยกัน ดังนั้นวิธีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และแสดงความคิดเห็น จึงมักเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน สถานที่แลกเปลี่ยนข้อมูล พบปะพูดคุย ก็จะคุ้นเคยเป็นอย่างดี เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน

- การบอกปากต่อปาก

เป็นรูปแบบการสื่อสารที่พบได้ทั่วไปในชุมชนบางน้ำผึ้ง ที่มีขนาดเล็ก และชาวบ้านต่างมีความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือมีความใกล้ชิดกันอยู่แล้ว ทั้งระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนกับชาวบ้านหรือระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง การบอกปากต่อปาก เช่น การแจ้งประชุมหมู่บ้าน การแจ้งสิ่งที่ได้จากการประชุมหมู่บ้าน ดังคำกล่าวของสุธาสิณี

“การเรียกประชุมหมู่บ้านก็จะแจ้งผ่านผู้นำชุมชน ให้บอกต่อลูกบ้านของตัวเอง ซึ่ง อบต. เค้าจะประชุมกันอยู่แล้วทุกเดือน พอมีวาระอะไรเข้ามาก็ฝากข่าวมาทางผู้นำชุมชน ให้บอกต่อกันมา เวลาที่ไปประชุมกันมา ก็จะกระจายความรู้ ข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาให้คนอื่นๆ ที่ไม่ได้เข้าประชุม “ได้รู้ด้วย” (สุธาสิณี- 26 เม.ย. 49)

ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร

ในการสื่อสารของชาวบ้านที่อยู่ภายในชุมชนบางน้ำผึ้งนั้น พบว่ามีช่องทางในการสื่อสารหลากหลายรูปแบบ ซึ่งที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นเช่นการสื่อสารจะอยู่ในสภากาแฟนั้น ในส่วนของชุมชนบางน้ำผึ้งจากการสังเกตไม่พบว่ามีร้านกาแฟตั้งอยู่ภายในชุมชนเลย แต่สิ่งที่พบคือการพูดคุยในร้านของของชำ

- การพูดคุยในร้านขายของชำ

เป็นการพูดคุยกันกลุ่มเล็กๆ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าในช่วงเช้าประมาณ 7.00 น. ถึง 8.00 น. และช่วงบ่ายประมาณ 14.00 น. ถึง 16.00 น. กลุ่มผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้รู้และผู้อาวุโสของชุมชน กลุ่มแม่บ้าน จะมาซื้ออาหารเพื่อนำไปประกอบกลับไปให้กับครอบครัว เนื่องจากชุมชนบางน้ำผึ้งอยู่ห่างไกลจากชุมชนอื่น ทำให้ร้านค้ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เปรียบเสมือนตลาดขนาดเล็กที่มีทุกสิ่งให้เลือกสรร จึงเป็นศูนย์รวมผู้คนให้มาพบปะสนทนากัน ผู้วิจัยได้มีโอกาสฟังการสนทนา พบว่า จะเป็นการสนทนาถึงเรื่องชีวิตประจำวันทั่วไป การเมือง รวมถึงเรื่องของการท่องเที่ยวด้วย ยกตัวอย่างเช่น ถ้ามถึงรายได้ซึ่งกันและกันที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

- ป้ายประกาศ

นอกจากการใช้การพูดคุยแล้ว ยังมีการติดป้ายประกาศไว้ตามที่ชุมชนของชุมชนอีกด้วย เช่น ในบริเวณวัดบางน้ำผึ้งนอก วัดบางน้ำผึ้งใน ตามร้านค้า ริมหาดเดินคอนกรีต ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นประกาศเกี่ยวกับกำหนดการต่างๆ งานบุญ ป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ภาพที่ 27 : ป้ายประกาศที่ติดอยู่บริเวณชุมชน

- หอกระจายข่าว

จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยพบว่าภายในชุมชนบางน้ำผึ้งนั้น จะมีการใช้หอกระจายข่าวกระจายอยู่ตามแหล่งชุมนุมของชุมชน บริเวณที่ตั้งบ้านเรือนอย่างหนาแน่น บริเวณวัด เพื่อทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในชุมชน ทั้งความรู้ทั่วไป กิจกรรมต่างๆ ในชุมชน อาทิเช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ เรียกว่าได้ว่าเป็นสถานีของชาวชุมชน โดยจะกระจายเสียงในช่วงเวลาประมาณ 06.30 น. – 08.00 น. และ 16.30 น. – 17.30 น. ซึ่งจะมีมัคทายกของวัดบางน้ำผึ้งในเป็นโฆษก

ภาพที่ 28 : หอกระจายข่าวในชุมชน

ส่วนที่ 2 : บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน บางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้นำในชุมชนบางน้ำผึ้งซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายกสำเนา รัตมิตต์ นายกองดีการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เป็นผู้ริเริ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้น ปลัด จำเอกฉัตรชัย ปานลิ้ม ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง กำนันมนัส รัตมิตต์ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ พระครูสังฆรักษ์ไพชนเจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งใน โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ต่างมีบทบาทร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง นับตั้งแต่การริเริ่มการท่องเที่ยวในชุมชน การกำหนดแผนการจัดการ และกฎระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ

โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนบางน้ำผึ้ง มีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวตั้งแต่ระยะก่อตั้งการท่องเที่ยว การประสานงานและการจัดการการท่องเที่ยว จนกระทั่งถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต โดยสามารถสรุปบทบาทของผู้นำชุมชนบางน้ำผึ้งในช่วงเวลาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. บทบาทผู้นำชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนบางน้ำผึ้งในระยะก่อตัว

- การริเริ่มการท่องเที่ยวในชุมชนบางน้ำผึ้ง

ผู้นำในชุมชนบางน้ำผึ้งซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายกสำเนา รัตมิตต์ นายกองดีการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เป็นผู้ริเริ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้น

“ตอนนั้นผลผลิตมันล้นตลาด อย่างพวกผลไม้ที่ชาวสวนเขาปลูกไว้ ตอนแรกคนปลูกกันน้อยราคาก็ดี ตอนหลังคนปลูกกันเยอะมันก็ล้นตลาด ชาวบ้านก็แย ที่นี้ผมก็มาคิดว่าจะทำอย่างไรดี จึงคิดว่าน่าจะทำเป็นศูนย์กลางสำหรับจำหน่ายสินค้าภายในชุมชนขึ้นมา” (นายกสำเนา รัตมิตต์ -สัมภาษณ์ 16 เม.ย. 49)

คุณสุธาสิณี ชัยเชื่อนพันธ์ หรือพี่ภา โดยตำแหน่งแล้วเป็นผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชน แต่ก็มีส่วนสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวของชุมชนนี้ด้วย เพราะเป็นผู้จัดการตลาดน้ำอีกด้วย ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า

“ที่นี่เริ่มกันก่อนจากนายภานุวัฒน์แหละ คิดและเข้าไปคุยกับเจ้าอาวาสวัดใน ขอพื้นที่จากท่าน จากนั้นโครงการพัฒนาต่างๆก็เข้ามา เพราะมันเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่จริง ๆ แล้วนายกเป็นคนโปรโมทก่อน เขาดึงคนมาถ่ายออกทีวี ลงหนังสือพิมพ์ คนเลยรู้จัก ในฐานะที่พี่มาอยู่ที่นี่ พี่ก็นึกออกเหมือนกันว่าทำยังไงคนถึงรู้จัก โปรโมทมันก็อยากจะทำ แต่ไม่รู้จะไปโปรโมทที่ไหน ดีว่านายกเขามีพรรคพวกของเขา”

(สุธาสิณี - สัมภาษณ์ 27 มี.ค. 49)

“นายกเขามาคุยกับอาตมา ก็เห็นดีด้วยกับเขา เลยบอกนายกไปว่าต้องการให้ช่วยเรื่องไหนก็บอกมา อาตมายินดี” (พระครูสังฆรักษ์ไพชน สิริธัมโม – สัมภาษณ์)

2. บทบาทผู้นำชุมชน ในระยะดำเนินการ

- การกำหนดแผนการจัดการ และกฎ ระเบียบ

พบว่ากลุ่มผู้นำที่เป็นแกนหลักของชุมชน ได้แก่ นายกองดีการบริหารสวนตำบลบางน้ำผึ้ง ปลัดองค์การบริหารสวนตำบลบางน้ำผึ้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งใน เป็นผู้มีบทบาทในการจัดการและกฎ ระเบียบ เช่น การจำหน่ายสินค้า ชยะ และความปลอดภัย

“สำหรับตลาดน้ำที่มีกฎสำคัญอยู่ 3 ข้อที่ขอให้ทุกคนปฏิบัติตาม คือ 1.ยึดความเป็นธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม 2.สินค้าที่นำมาจำหน่ายต้องเป็นสินค้าที่ผลิตในชุมชนเท่านั้น 3.ผู้จำหน่ายสินค้าต้องเป็นคนใน 6 ตำบล กระเพาะหมูเท่านั้นยกเว้นให้กับคนที่จำหน่ายสินค้าไอทีอปของจังหวัดสมุทรปราการเท่านั้น หลักสำคัญมีอยู่เพียงเท่านี้ นอกนั้นก็ข้อปลีกย่อยที่เป็นสิ่งที่ทุกคนควรปฏิบัติตาม แต่สำหรับกฎหลัก 3 ข้อเป็นสิ่งที่ห้ามละเมิดโดยเด็ดขาด” (จักรชัย ปานลิ้ม - สัมภาษณ์ 17 มี.ค. 49)

ในปัจจุบันหน่วยงานที่มีบทบาทมากขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง โดยพยายามสร้างจิตสำนึกของสมาชิกในชุมชน ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อีกทั้งวางกฎระเบียบในชุมชน ก็คือ อบต.บางน้ำผึ้ง

3. บทบาทผู้นำชุมชนในระยะประสานงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว

- บทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ประชาชนทั่วไปในชุมชนบางน้ำผึ้งได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจากกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งดูแลเรื่องการท่องเที่ยว โดยสื่อสารผ่านทางการประชุมประชาคมตำบลเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเรื่องที่เน้น คือ การอนุรักษ์วิถีชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้ชม การดูแลบริการนักท่องเที่ยว และการรักษาสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ดังเช่นที่ ผู้ใหญ่บ้านอาภรณ์ พานทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3

“ เรื่องการท่องเที่ยว เวลาประชุมหมู่บ้านก็มีการพูดอยู่ตลอดว่าบ้านเราเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว เราต้องพยายามรักษาสภาพแวดล้อมไว้ให้ดี สิ่งที่ดี ๆ ของเราที่คนเขาอยากมาเที่ยวมาดูก็ให้อนุรักษ์ไว้ เช่น สภาพแวดล้อม หรือ ของกินแปลก ๆ เวลาขายของก็อย่าโกงเขา เวลาเราไปประชุมหมู่บ้าน เรื่องที่เน้นอยู่บ่อย ๆ ก็คือ เรื่องรักษาความสะอาด ชยะอะไรพวกนี้แล้วก็ดูแลคนที่มาเที่ยว ให้เขาประทับใจเวลากลับไป” (อาภรณ์ พานทอง – สัมภาษณ์)

นอกจากนี้จากการสังเกตในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยยังพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่จะแนะนำให้ผู้วิจัยเข้าไปพบกับกลุ่มผู้นำชุมชนที่ดูแลจัดการเรื่องการท่องเที่ยว เช่น นายกองคึกการบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ อบต.

- บทบาทในการดูแลและบริการนักท่องเที่ยว

ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการดูแลและบริการนักท่องเที่ยวในเรื่องต่างๆ ยังคงเป็นบทบาทหน้าที่ของ นายกำเนาว์ รัศมีทิต ที่จะเป็นศูนย์กลางความคิดไปสู่ผู้นำชุมชนคนอื่นๆ เมื่อมีการประสานงานมาจากหน่วยงานต่างๆ หรือนักท่องเที่ยวก็มี 2 รูปแบบ คือ ติดต่อผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบล และติดต่อโดยตรงกับกลุ่มชาวบ้าน ซึ่งอย่างไรก็ตามก็จะเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งที่จะอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาศึกษาดูงาน ยกตัวอย่างเช่น หากมีผู้ต้องการเข้าเยี่ยมชมกลุ่มอาชีพบ้านรูป แล้วติดต่อผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เจ้าหน้าที่ของทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็จะเป็นผู้ติดต่อประสานงานให้ เพราะมีความสนิทสนมเป็นกันเองกับกลุ่มการท่องเที่ยวทุกกลุ่มอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาชีพกลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มตลาดน้ำ ซึ่งพี่ภา คุยกับเราว่า

“พอเวลาเมื่อนักท่องเที่ยวเขาจะเข้ามาเที่ยว หรือพวกเขาจัดงาน ถ้ามาเป็นกลุ่มคณะจากหน่วยงาน เขาก็จะทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรมา พอทางอบต.ได้รับ ก็เป็นพื้นที่แหละที่จะเป็น คนประสานไป อย่างเช่นจะไปดูบ้านรูปพีก็โทรไปเลยว่าจะมีคนไปวันนั้นวันนี้ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ เพราะสนิทกันอยู่แล้ว ต้องการที่พักค้างคืน มากันกี่คนอะไรยังไง พีก็ไปคุยกับผู้ใหญ่ปูด (ผู้ใหญ่บ้านอารมณ์ พานทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3) ที่เป็นคนดูแลประสานเรื่องบ้านพักโฮมสเตย์ ผู้ใหญ่แกก็จะไปคุยกับชาวบ้านจัดการดูแลเรื่องอาหารอะไรต่อมิอะไรอีก ตอนเช้าก็ถ้าจะใส่บาตร แกก็จะจัดของไว้ให้ ส่วนนายกแกก็จะดูเกี่ยวกับเรื่องความเรียบร้อยทั่วไปทุกอย่าง อันนั้นพร้อม หรือยัง อันนี้พร้อมหรือยัง คอยต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน โดยเฉพาะเสาร์-อาทิตย์ นี้ แทบไม่ได้ไปไหนเพราะ เป็นวันเที่ยวแกก็จะพยายามอยู่ดูแล” (สุธาสิทธิ์ ชัยเชื่อนันท์ - สัมภาษณ์ 27 มี.ค. 49)

นอกจากนี้ในเรื่องของด้านสุขภาพอนามัย ทางนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งก็ได้มีการส่งเสริมดูแลทั้งการให้คำแนะนำเรื่องสุขภาพ การออกประกาศเกี่ยวกับสุขภาพ ยกตัวอย่างเช่นการออกประกาศเกี่ยวกับการป้องกันยุงลาย และมีการจัดเจ้าหน้าที่ให้มาฉีดยาฆ่า ยุงโดยรอบชุมชน

“เราก็มองว่าจะให้คนในท้องถิ่นไม่ด้วยกว่าคนอื่น เรื่องสุขภาพอนามัยก็สำคัญ ผมเลยได้ ทำการเซ็นสัญญากับทางโรงพยาบาลบางแคไว้ว่าถ้าคนในชุมชนเจ็บป่วยและมีการประสานรอก โรงพยาบาลให้ไปรับ ต้องส่งรถมารับภายใน 20 นาที แล้วนำเข้าโรงพยาบาลบางแคก่อน ใช้สิทธิ์ บัตรทองที่มี หากใครเป็นมากกว่านั้นก็ส่งไปที่โรงพยาบาลอื่นได้” (สำเนา รัศมิทัต - สัมภาษณ์)

- บทบาทในการแก้ไขปัญหา

จากการวิจัยพบว่า เมื่อการจัดการการท่องเที่ยวประสบปัญหา เช่น ตลาดน้ำพอเวลามี คนขายของกันมากขึ้น การกระทบกระทั่งก็มีเป็นธรรมดา มีการนำสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพมาขาย การนำสินค้าที่นอกกะเมียดกฎ 3 ข้อที่เป็นหลักสำคัญของตลาดน้ำมาจำหน่าย รวมไปถึงเรื่อง ร้องเรียนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในชุมชน ทั้งนี้กลุ่มผู้นำชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหา โดยนำเสนอในที่ประชุมหมู่บ้าน ดังคำกล่าวของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งใน ระหว่างการประชุมประชาคมตำบลบางน้ำผึ้งว่า

“ที่ต้องเรียกมาประชุมกันในวันนี้ก็เพราะมันมีปัญหาที่มากขึ้นเรื่อยๆ ใจจริงผมก็ไม่อยากจะพูดว่ากัน แต่ถ้าเฉยปัญหามันก็จะรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ พวกเราอยู่ร่วมกัน หากินร่วมกัน ก็ต้องปฏิบัติตามกฎ มันไม่ได้ยากอะไรเลย มีแค่ 3 ข้อ ใครที่ขายของเหมือนกันเพราะไปเลียนแบบคนอื่นที่เขาทำก่อนแล้วขายดีมีมันก็เป็นการแข่งขันกันเอง ผมว่าไม่ควร น่าจะไปหาของอย่างอื่นมาขาย อย่างร้านวันอันดา มันเนี่ยของเขาแปลก มันก็ทำให้ขายได้ ถ้าผมไม่พูดเดี๋ยวก็จะมีคนไปเอาอย่างเขาอีก ผมไม่ได้เข้าข้างฝ่ายไหน สำหรับเรื่องเรือที่ลอยไปลอยมาอยู่ ผมไม่อยากจะให้มันลอยอยู่เฉยๆ ตลาดน้ำแต่คนขายไม่ลงเรือเลย มันแปลกมัย” (ฉัตรชัย ปานลิ้ม - สัมภาษณ์ 17 มี.ค. 49)

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า บทบาทที่โดดเด่นของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวนั้นผูกติดอยู่กับตัวบุคคล คือ นายกองคการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง นายสำเนา รัศมีทัต ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดและวิถีปฏิบัติของคนทั่วไปในชุมชนบางน้ำผึ้ง เนื่องจากเป็นผู้ริเริ่มการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้งขึ้น ประการสำคัญยังเป็นผู้วางแผนการพัฒนาโดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีส่วนในการจัดการในแทบทุกขั้นตอน โดยสรุปในรูปของการแสดงความคิดเห็นในการกำหนดแผนการจัดการ กฎระเบียบ การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้เพื่อสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้

“ การสร้างองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งผมก็เรียกพวกเขามาประชุมเรื่อย เพื่อให้เขาเห็นว่าเขามีส่วนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเขาเอาไว้ เพราะฉะนั้นสิ่งที่สำคัญมากก็คือ จะต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการกับท้องถิ่นของเขาด้วย รวมทั้งกิจกรรมที่จัดนี้ต้องต่อเนื่องตลอด ชาวบ้านจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ ซึ่งผมก็เชื่อว่าตอนนี้พวกเขาเข้มแข็งแล้ว ถ้าไม่เข้มแข็งป่านี้นักนอกก็เข้ามาเจาะในทางเสีย ๆ หาย ๆ แล้ว ” (สำเนา รัศมีทัต - สัมภาษณ์)

จากผลการวิจัยเบื้องต้นที่มุ่งตอบคำถามการวิจัยทั้ง 2 ประเด็น พบว่า วิธีการสื่อสารของสมาชิกในชุมชนบางน้ำผึ้งที่ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวพบว่า สมาชิกชุมชนบางน้ำผึ้งมีวิธีการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ แตกต่างกันอยู่ค่อนข้างมากทั้งวิธีที่เป็นทางการ คือการจัดประชุมหมู่บ้าน วิธีที่ไม่เป็นทางการ คือการพูดคุยกันหรือการบอกกันปากต่อปาก ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากว่าชุมชนบางน้ำผึ้งเป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีเพียง 1 หมู่บ้าน และชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น จึงเป็นผลให้การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการการท่องเที่ยว ที่เกิดขึ้นได้ภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวยังคงมีแนวคิดของการพัฒนาสมัยใหม่ที่สนับสนุนให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดการ

เรื่องที่เป็นของท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และการพัฒนาชุมชนบางน้ำผึ้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ท้ายสุดผู้นำชุมชน เช่น สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่จากทางอำเภอ หรือแม้กระทั่งผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เช่นเจ้าอาวาสบางน้ำผึ้งใน ยังมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ดังได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งการจัดการของผู้นำชุมชนตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบันยังคงยืนอยู่บนแนวทางปฏิบัติเดิม นั่นก็คือ "ให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมและสามารถดูแลกันเองได้"

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้นสรุปได้ว่า สมาชิกในชุมชนบางน้ำผึ้งมองเห็นความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยว มีการสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติร่วมกันในข้อกำหนด กฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ การเกิดจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนตนเอง และได้พัฒนาพร้อมทั้งอนุรักษ์ควบคู่กันไป โดยให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย การท่องเที่ยวที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ ด้วยรูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วม โดยผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยว ระยะเวลาก่อตั้งเพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนที่ใช้อาศัยมาเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวแบบชุมชน จนกระทั่งถึงระยะการดำเนิน การกำหนดแผนการจัดการ การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนบางน้ำผึ้ง

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะการวิจัยในบทที่ 5 ต่อไป